URKUNDEN UND ACTENSTÜCKE

ZUR

GESCHICHTE DER VERHÄLTNISSE

ZWISCHEN

ÖSTERREICH, UNGERN UND DER PFORTE

IM

XVI. UND XVII. JAHRHUNDERTE.

AUS ARCHIVEN UND BIBLIOTHEKEN.

GESANDTSCHAFT KÖNIG FERDINANDS I. AN SULTAN SULEIMAN I.

1539—1540.

WIEN.

IN COMMISSION BEI SCHAUMBURG UND COMP.

GEDRUCKT BEI A. STRAUSS'S SEL. WITWE.

1842.

Vorwort.

Die hier mitgetheilten Actenstücke, sämmtlich Beiträge zur Geschichte der zehnten Gesandtschaft König Ferdinands I. an Sultan Suleiman I., sind noch nirgend gedruckt, und dürften vielleicht nicht unwillkommen seyn.

Sollten sie günstig aufgenommen und für die Wissenschaft benützt werden, so ist meine Absicht vollkommen erreicht und meine Mühe am schönsten belohnt.

Wien, den 6. April 1842.

Anton von Gévay,
k. k. geheimer Hof- und Haus-Archivar.

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
Brigham Young University

http://www.archive.org/details/urkundenundacten18422gv

I.

Schreiben Hieronymus Laski's, Wojwoden von Siradien, an König Ferdinand I. Käsmarkt (Késmárk), 22. November 1538.

Aus dem von Laski eigenhändig geschriebenen Originale im k. k. geheimen Haus- Hof- und Staats-Archive; — die Beilage aus dem von Matthias Lobodzki geschriebenen und von Demselben und Georg Warkotsch unterzeichneten Originale ebendaselbst. Beantwortet unter Nr. II. Die Adresse ist von der Hand Laski's.

Sacratissime et Serenissime Maiestati Regie Romanorum Hungarie Boemie etc. etc. domino dominoque meo clementissimo

Das über rothes Wachs gebreitetem Papiere aufgedrückte Siegel zeigt das Wappen des Georg Warkotsch.

Sacratissima et Serenissima Maiestas Regia et Domine Domine clementissime

Humilem et perpetuam seruitutis ac obediencie meę comendacionem, Scripserat mihi quidam Castellanus meus, quum ex Zykzo militem Hispanum mouebam, ut Strigonium redeat, uenisse ad arcem illam meam quam in Polonia habeo, nunctium Turcarum Imperatoris, uehementerque cupere, ut me quum primum conuenire, et sui principis commissionem exonerare posset, Cui ego rescripseram ut eum in illa domo mea tam diu habeat et hospitetur, donec sibi aliquid aliud scribam

Interim autem cogitabam, quid mihi facto opus fieret, eaque cum deliberacione ex Zykzo Vaciam me (procurando militibus commeatum et uecturas) contuleram, ut inde ad uestram Maiestatem Serenissimam proficiscerer, uestreque Maiestati Sacratissime aduentum istius nunctij declararem, quum tamen melius cogitassem, et consilium a Reuerendissimo Domino Vaciense cepissem, reccurrere primum Poloniam censui, et sic rebus intellectis ad uestram Serenissimam Celsitudinem uenirem illamque de omnibus informarem, quecunque idem nunctius attulisset

Vbi postquam heri huc ad Kezmark uenissem, preter omnem expectationem meam inueni hic eum, uidebatur enim sibi in Polonia mora esse longior et periculosior. propterea. quod Turca summa illi festinatione uti commisit, fuit autem idem nunctius apud me circiter per duos annos, quem Turca comendacione mea stipendijs suis alias Thymar ascripsit, cuius ipse opera in transmittendis litteris et alijs occurrencijs in Curia Turcarum utebar, et ob id huc properauit ad locum sibi bene notum, ubi me etiam ante triennium cum litteris illius boni Ibraim Basse inuenerat, quem etiam tunc Domi-

nus olim Christophorus Comes a Salmen, hospitio apud me exceptus uiderat uideratque et intellexerat illas litteras, Nam tametsi non adhuc res meas apud uestram Maiestatem composuissem, neque me illius seruicijs addixissem, tamen uolebam ut intellexisset uestra Maiestas ea, que Ibraim Bassa ob uindictam mortis Gritti et captiuitatem meam parabat

Et quia idem nunctius hic in publico diuersorio aliquibus diebus agebat, nolentibus eum Castellanis meis ad castrum recipere, vereor, ne postquam hic undique aduentus suus innotesceret, aliquis uestre Maiestati de illo scribat, et me in suspicionem aliquam adducat

Scio enim nihil esse facilius, quam suspicionem contrahere, presertim ubi de Turca, adeo potenti et oppulento principe agitur, qui opibus et potencia sua facile homines sollicitare et flectere potest, tantoque magis aliquid de me quispiam suspicari, et uestre Maiestati Sacratissime suggerere posset, quia palam sit omnibus, me apud Turcam non acceptum solum fuisse, sed etiam nonnihil ualuisse, id quod fortassis non propter personam meam, sed propter Turce necessitatem mihi successerat

Vereor etiam, ne Turca mecum illa arte agat, et ob id ad me suos nunctios mittat, ut me sic. imprimis apud uestram Maiestatem, et deinde alios principes in prauarum practicarum opinionem inducat, qua Romani contra Hanibalem, et Mathias Rex apud Imperatorem Baiasethem, contra quendam Venetum secretarium ad Turcam profugum usi sunt

Non dubito autem uestram Maiestatem Serenissimam pro uirtute et eximia sua prudentia suspicari posse, quod hic subsit aliquid. preter hec, que mihi iste nunctius attulit, et que uestre Maiestati de uerbo ad uerbum in scriptis mitto, nouit enim Maiestas uestra studium et hoc unum precipuumque fuisse desiderium meum, ut uestra Maiestas Serenissima opera mea contra illum per omnem occasionem uteretur

Scit etiam uestra Maiestas Serenissima, quod assidue illam de bello contra illum suscipiendo sollicitaui, rationesque et modos in scriptis etiam dedi, quibus sub illud tempus, quum Cesarea Celsitudo Dominus frater Maiestatis uestre bello gallico, et rebus in imperio turbatis fuisset distractus, neque uestra Maiestas cum Serenissimo Domino Ioanne Rege littem composuisset, offerabamque Maiestati uestre Serenissime quod ea que suadebam persona mea exequi contenderem, neque aliquam aut periculorum aut impendij hesitationem haberem

Nunc uero melius rebus inter Cesaream et Christianissimam, vestramque et Regis Ioannis Maiestates ac in imperio stantibus, Scirem et auderem uestre Maiestati Serenissime seruire, idque ita et nunc alacri animo prestarem, ut nulli essem primum locum daturus, si id pre difficultatibus priuatis meis et indigentia prestare possem, iuissemque ad uestram Celsitudinem solus illico, si pridie in montibus Roznauiensibus per pedites aggressus, turpiterque lapidatus et percussus non fuissem, cum quibus mihi atrox et longum prelium fuit,

Consilium itaque uestra Maiestas Serenissima capiat, quid facere aut Turco respondere debeam, et cogitent Domini uestre Maiestatis consiliarij, si esset res aliqua,

ubi ego adhuc in Turcico fauore existens, uestre Maiestati Serenissime usui esse et seruire possem, lubens enim omnes practicas exequar, quascunque uestra Maiestas existimabit utiles et necessarias sibi fore, si que tamen impendio eguerint. non paciatur Celsitudo uestra, ut impendio meo fiant. quandoquidem satis superque satis exhaustus sum, qui ob id nolim uelim cogar a seruitijs uestre Maiestatis discedere, quia sub id tempus. quo uestre Celsitudini merui, nullam aut honoris aut facultatum euectionem accepi, nam eorum que mihi uestra Serenissima Maiestas obtulit et litteris inscripsit nihil meritus sum consequi, ego uero. querendo gratiam uestre Sacre Celsitudinis ammisi Debreczen, et alia multa, et in seruicijs uestre Maiestatis ex his que mihi adhuc supererant non parum expendi, qui tamen pro hoc, quod de meo expendi, accusare uestram Maiestatem neque uolo neque possum, quandoquidem potuissem domi delitescere, neque sic continue in negociacionibus uersari, Curiasque frequentare, nunc hic nunc illo nunctios, atque etiam exploratores mittere, que omnia non modico impendio egent etc. sed temperare mihi non potui, siquidem amor meus erga Sacratissimam uestram Maiestatem susceptus ad hec me pertrahebat, et licet idem amor precordia mea teneat, tamen non ille mihi sunt facultates que fuerunt antehac, quorum defectus me a vestra Maiestate Serenissima repellet

Et quoniam paucis ante diebus ad uestram Maiestatem Serenissimam Dominum Warkocz miseram, rogaueramque ut uestra Celsitudo aliam rationem mei haberet, aut si de condicione mea uestra Maiestas aliquid aliud statuere nollet uel non posset, presertim de Capitaneatu earum partium, ubi amicos, ubi bona, ubi Regnum Polonie ad manum habeam, quod dignata fuisset uestra Maiestas gratiosam mihi ueniam dare, litterisque suis me Serenissimo Domino Ioanni comendare, non potui neque in hoc neque in illo desiderio meo a uestra Maiestate gratiosum responsum obtinere, id quod pessimam mihi peperit spem et expectationem de uestre Maiestatis erga me benignitate, qui cum sciam cor Regis in manibus dei esse, acceptum Domino deo refero quicquid mihi apud uestram Maiestatem successit etc.

Nunctiaueram etiam per eundem Dominum Warkocz, ut si honestum et iustum uestre Maiestati Serenissime uideretur, pro tot meis damnis et impendijs tricesimam Aruensem mihi vestra Maiestas conferat, postquam illam mihi litteris suis inscripsisset vestra Maiestas, utque in eo negocio finem aliquem facere dignaretur, pro qua etiamnum uestre Maiestati Serenissime supplico, uelit uestra Celsitudo dictam tricesimam iuxta inscriptionem suam mihi consignare, ut ego illi apud omnes principes et amicos alios meos gratias agere possem, utque ex ista tricesima, ex qua Maiestas uestra nullum unquam emolumentum tulit, gratie et liberalitatis sue apud me memoria foret, Et quia ex litteris Maiestatis uestre Serenissime concipio. existimare illam, mihi dumtaxat mille florenos ex dicta tricesima inscripsisse, sciat uestra Celsitudo, mihi per uestram Maiestatem tam diu tenendam inscriptamque esse, quam diu alterum ex his, Saros uel Czyczwar castris mihi uestra Serenissima Maiestas conferre non posset, nulla ibi mille florenorum mencione facta, de quibus tamen mille florenis recordor Prage ad instanciam Domini Leonardi a Fels mecum tractatum fuisse, sed ego non indigebam pro dicta tricesima alia in-

scriptione. quam illa quam mihi uestra Maiestas supra unum annum Kremsij inscripsit et dedit

Scripsit etiam mihi uestra Maiestas, daturam se mihi licentiam, quum Rex Ioannes ad illam scribet, rogabitque, ut uestra Maiestas mihi concedat illius Celsitudini seruire, pro quibus litteris obtinendis non uisum adhuc mihi fuit ad Serenissimum eundem Ioannem Regem mittere, mallem enim uestre Maiestati Sacratissime eiusque liberis seruire quam cuipiam alteri in mundo principi, modo cognoscam, uestram Maiestatem Serenissimam talem mei rationem habere. qualem habuerunt alij principes quibus seruiui, qui profecto nunquam mihi pro collega Dominum Christoforum Moralles aut Dominum Casparem Riczaynner dedissent, neque Dominum Thomam Lascanum mihi et bonis meis prefecissent, sicuti uestra Maiestas facere est ista estate dignata, id quod tamen ipse pacienter tuli, et collegas istos condicioni mee impares acceptaui, omniaque apud exercitum obiui, quecunque obeunda fuerunt, sed quantum ad prefecturam Domini Lascani attinet, rogo uelit uestra Maiestas me et bona mea ex gubernio suo eximere, ut nullum in me et meos subditos illi ius sit, ego enim soli uestre Maiestati obedire et seruire uolo, et nemini alteri, legibusque et ordinarijs iudicibus cupio stare, nam et nunc Dominus Lascanus bona mea in Comitatu Sarosiense turbat, cogitque ad labores arcis Saros, itaque subditos meos afficit, ut iam equis bobusque careant, multi eorum cum magna mea ignominia Poloniam et alia in loca fugiant, precor itaque uestram Maiestatem Serenissimam, scribat ad eum, ut mecum et cum bonis meis nullum habeat negocium, perpendere enim uestra Maiestas potest, me talia amplius perferre non posse, sed opportere me ad tuicionem meorum assurgere, prestitit namque uestra Maiestas omnibus huius Regni statibus iuramentum in felici sua coronatione quod eos sit in eorum legibus priuilegijsque et libertatibus firmiter obseruatura, idque quod uestre Maiestatis officiales faciunt, ego non credo iussu uestre Maiestatis fieri, nihilominus uestre Maiestatis iuramentum frangitur, inscia uestra Maiestate Serenissima, precor itaque nolit uestra Maiestas Serenissima mihi irasci, si ego subditos meos a Domino Lascano tuebor, quibus iam commisi ne illi ad talia obediant, Amore dei precor, eripiat me uestra Maiestas ex ista opressione, quia non merui id apud uestram Maiestatem Serenissimam, ut ita cum meis subditis opprimar et leuipendio per officiales suos afficiar

Postremo, interogaui istum nunctium, dicat mihi ueritatem puram, quid hoc sit, quod eum Cesar ad me cum ista legatione mittat, neque litteras ad me scribat. respondit mihi ego charissime Domine per deum dicam tibi ueritatem quam scio, et quid nescio non dicam, quia tu es benefactor meus, nam comendatione tua sum stipendiarius Imperatoris, comedoque panem tuum fideliter, et omne bonum tibi cupio, quando Cesar ibat ad Moldauiam, scripserant ad Mehemethbeeg Sandzacum Belgradi ex Esseg, quomodo tu cum magno exercitu per Danubium ueniebas, ubi statim Sanzacus, qui ad Nicopolim cum gentibus suis ibat, substitit et ad Imperatorem misit cum isto nouo, iussitque illi Turca ut ibidem aliud nouum de te expectaret, quoniam si ita esset, uellet Turca ut ad Belgradum redeat, breui deinde uenit unus pribeg id est transfuga qui apud Bakyth seruiebat. qui dixit quod non per Danubium sed per terram uenires, quem ser-

monem multis breui diebus ex Esseg confirmarunt, et hoc idem de te scripserunt, et ita deinde Sanzacus ad Cesarem iuit, qui cum esset Cesaris sui manum exosculatus, interogauit eum Turca, si quid noui de te haberet, respondit nihil esse quod Imperatorem impedire posset, Deinde cum Turca in Moldauia fuisset, omni die nouum ueniebat quod tu cum Germanis et Hispanis in Transiluaniam ueniebas, ubi Imperator noster non ualde magnum exercitum habuit, ibi statim Mehemethbeeg iuit ad AiasBassam accepto secum Cassum Wayuoda, et fuerunt ibi longo tempore. postquam autem eum relinquerunt, statim uocauerunt me ad se, et dixerunt. Ecce Wayuodycza (ita enim me Turci uocant) uenit contra nos, nos fuimus cum Bassa, multaque de illo sumus loquuti, libenter enim efficeremus ut rediret ad Cesarem nostrum, quia nos nihil scimus quod ipse nesciat (et talia quedam) etc. quare Bassa promittit tibi maius stipendium si ibis et inuenies eum, itaque si uis ire nec ne dicas. quia te propterea uocauimus, respondi ego sum paratus ire et caput meum in periculum ponere, et ita demum post aliquot dies fui ad Cesarem uocatus, qui mihi ista comisit dicere que dixi, litteras uero tibi noluit mittere, quia timuit si quo locorum interciperer, ne ille littere inueniantur, et tibi periculum faciant aut te perdant, sed si uis ego faciam. quod habebis litteras a Cesare, quia si sciuissem. quod te hic inuenire debui, nunquam ego uenissem sine litteris, preterea quando me Imperator dimisit, et iam abire debebam, uocauit me IonusBeeg Draguman amicus tuus, et rogauit ut tibi per fidem et iuramentum suum dicerem, quod Imperator frequenter tui rationem et mentionem habeat, et quod saluum conductum tibi mittet, et si illi obedire uolueris, quod te magnum dominum facere uult, Dixit mihi etiam quomodo Sandzacus Belgradi sibi donum ducentorum florenorum promisit. si me redducet ad seruicia Imperatoris sui. et multa mihi nomine suo retulit, que propterea uestre Maiestati scripsi, ut intelligat, me non ita esse stupidum, ut non concipiam Turcas res suas agere, neque ex amore talia nunctiare, sed ut me auertant ab istis contra se bellis, quibus ego neque credam, neque credo, quare iterum atque iterum precor doceat me vestra Maiestas Serenissima quid illi respondere debeam, idque citto, quia habeo quedam ardua mea negocia, propter que domi mee diu immorari non possum, precorque faciat uestra Maiestas ut ad quattuordecimum diem a data presentium responsum habere possem, et iubeat si quam practicam ibi habere uelit, ego enim non deero satis facere mandatis uestre Maiestatis Serenissime cui me diligentissime humillimeque unacum seruitijs meis obedienciaque mea comendo et trado. Ex Kezmark. 22. Nouembris Anno Domini 1538

Minimus Seruitor

Hieronymus de Lasko etc.
manu sua

Beilage.

Cesar misit me ad te domine Laskj pluribus de causis, prima est ista Intelexit Cesar quod iste (sed nominauit non pulcre Regem Ioannem quocienscunque eius, nomine cesaris meminit) Rex Ioannes te captiuauerat, Et quod Woywodatum transilvanie tibi

accepit, et debita tua ad Cesaris intercessionem tibi non soluit, itaque wlt scire Cesar que est causa quod iste Rex Ioannes tecum ita egerit

Secunda Causa est ista Cesar prius te nouit quam istum Ioannem Regem et tu prius ad Cesarem venisti vt Ioanni regi bene faceres, Et prius cesaris manum tetigisti et osculatus es, Et ordinasti isto Ioanni Regi amiciciam et Hungarie Regnum, quod tu solus a Cesare habere poteras, Itaque Cesar miratur quod tu neque venisti neque misisti ad Cesarem, et non declarasti iniuriam tuam cesari, quam si cesari declarasses Cesar tibi fecisset bene, et debita tua tibi soluisset que iste Ioannes rex tibi non soluit, Quia tu es seruitor Cesaris et cesar tibi comiserat vt huic Regi Ioanni fideliter seruires, quod tu ad Cesaris mandatum fecisti, sed es male solutus

Ego Cesari dixi de te domine Laskj, quod quando te Ioannes Rex emitebat de carcere, quod te coegit ad iuramentum, et ad obligacionem, ne vnquam auderes Cesari conqueri et declarare iniuriam tuam, super qua re Cesar valde fuit admiratus, et mouens Caput ex admiracione, percussit manu aliquociens timpanum selle sue

Tercia Causa est Cesar comisit vt te admonerem vt venias ad Cesarem et vt tangas et osculeris manum cesaris, et vt Cesari seruires, quod si volueris facere Cesar tibi soluet omnia debita tua que tibi iste Rex Ioannes non soluit, et plus dabit tibi, Et si vis esse fidelis seruitor Cesaris, Cesar dabit tibi dominium quodcunque volueris in confinibus et manus Cesaris erit semper super te nec malus puluis cadet super caput tuum

Quarta Causa est Si nunc non vis venire ad Cesaris manum osculandam, saltem vt per me Cesari significes quam spem de te Cesar habere debet, et an habeas voluntatem seruire Cesari, tunc cesar intellecta voluntate tua, sciet tecum vlterius agere et concludere de seruicijs et stipendijs tuis

Quinta Causa est Cesar fecit te interrogare cur iste Ioannes Rex tam magnum exercitum congregauit in transiluania, tunc quando Cesar Moldauiam ocupauit et petro vayvoda expulso alium voyuodam ibi colocauit, quia iste Ioannes rex negat, quod istum exercitum contra cesarem congregasset, itaque tu verum dicas Cesari quid scis de ea re

Sexta Causa Cesar te interrogat, quid scis aut quid audisti de petro voyvoda vbi sit et vbi sit vxor sua et thesauri sui, quia Cesar edoctus est quod iste Ioannes Rex habet hec omnia in potestate sua, Et Cesar cupit ab isto Ioanne rege, vt petrum voyvodam et vxorem et pueros ac thesauros suos det in manus Cesaris

Septima Causa est Cesar audiuit de te quod tu veniebas cum exercitu almanorum et hispanorum in auxilium petro voyvode, et vt eum in statum moldavie reimponeres, Cesar wlt scire an est ita vel contra quem tu exercitum duxisti

Octava Causa est Cesar fecit interrogare te quomodo stas cum Rege francie Et si potes tu ad eum secure ambulare

Exaudito isto nunccio super supra scriptis, Interrogatus nunccius an cesar pro futura estate pararet bellum versus has hic partes Respondit quod non, et dixit Cum iam Cesar transijsset pontem in reversione, venerunt ad eum quatuor sandzaczij maritimi ex trapesonto, qui interrogaverunt Cesarem, et rogauerunt vt si bellum pro estate futura facere vellet versus has hic partes, vt eos relinqueret hac hieme in servia vel bul-

garia, Et hoc ne iterum cogerentur pro futura estate fatigare se et sua animalia tam longo itinere, quibus Cesar respondit vt irent in domos suas et cum gentibus suis

Interrogatus de Rynkone Regis gallie oratore, quidnam cvm eo esset dixit quod est gallate in quadam domo sub Custodia Ieniczerorum et dantur ei omnia necessaria ad victum

Interrogatus de barbarossa et de illius armata, respondit quod omnino tota armata pro hieme reuertetur constantinopolim, Causam dixit, sed secrete, quare debet reuerti istam, quia cum Cesar prima vice vel primo vere expediebat istam armatam ad mare cum barbarossa, nullo modo potuit habere gentes ad galleas, sed fecit Cesar vbique per villas et opida vi capi et rapere gentes rusticas qui ligati et serrati magna vi pellebantur ad galleas, qua re audita villani et incole opidorum, fugierunt ex villis et opidis in partes remotas, relictis vxoribus et pueris ita quod et in hunc diem stant mvlte ville deserte, quia non audent reuerti in domos suas, isti vero qui sic vi rapti ad galleas impulsi fuerunt, quia mari insueti fuerunt, fere omnes mortui, in tantum quod gallee fuerunt deserte nec habuit barbarossa per longum tempus gentes in galleis, donec iterum ex villis et opidis maritimis vi fecit rapi magnam multitudinem populi, et ad galleas impelli, Et hi similiter sicut et primi propter aduersum eis mare, omnes mortui, in tantum quod soli Capitanei et officiales, quos turci bassas et subassas vocant, oportebant remos trahere, itaque dixit quod magnam mvltitudinem populi perdidit Cesari barbarossa hac estate in mari, quod pro estate futura eciam si vellet Cesar, nullas vel valde paucas gentes potest habere ad mare

Cui Turco ad me misso ego dixi hoc nowm, quod barbarossa preteritis diebus nunc perdidit Cesari aliquas galleas circiter octo, iste turcus ita respondit, si perdidit istas galleas, iam et ipse omnino peribit quia Cesar valde illi irascebatur ob tot gentes perditas, et omnino faciet eum Cesar interficere si nunc galleas perdidit

Interrogatus de sophi et de bagdath ciuitate que maior babilon dicitur, dixit quod Cesar aduc possidet illam Ciuitatem et quod ruinosos mvros illius fecit reedificari et fortificare, sed sandzaczij illi qui sunt ad illam partem versus sophy, frequentes mitunt postas ad Cesarem, quod non possunt ipsi soli resistere potencie sophi et valde sibi timent ab illo

Interrogatus de georgio fratre olim lodovici griti, dicit eum nendor albe esse omnino mortuum

Dixit eciam quod animalia et equi quasi infiniti turcis sunt mortui, ita quod magna illic est equorum penuria, Et turci pertesi tot expeditionibus mvltum clamant contra cesarem, quia importune et contra consilia bassarum ipse importune in persona iuerat in Moldauiam, Et dicunt turci, quod hoc negocium moldauicum potuerunt aliquot sandzaczij expedire, et non fuit necessaria tanta expedicio, que magnam iacturam animalium turcis fecit

Mathias Loboczky etc. manu propria
Georgius Warkocz manu propria

*

II.

Schreiben König Ferdinands I. an Hieronymus Laski.

Wien, 2. December 1538.

Aus dem Concepte Adam Carl's im k. k. geh. Haus- Hof- und Staats-Archive. Überschrift: **Hieronymo Lasco.** *Antwort auf Nr. I. Beantwortet unter Nr. III.*

Ferdinandus etc.

Magnifice fidelis dilecte, Legimus gratiose et attente literas tuas nobis de Nuntio Turcharum, qui tecum fuit, et alijs rebus tuis copiose scriptas, nec est quod malam de te suspitionem capiamus, in cuius fide et obseruantia erga nos nihil dubitamus, Quare nihil opus fuisset tàm longa excusatione, Ceterum quod consilium nostrum requiris, quid ad proposita et relationem ipsius Turcarum Nuntij respondere et quomodo te in toto hoc negotio gerere debeas, videtur nobis certe vt ingenue fateamur hęc res magni momenti, et ampliori consyderatione deliberationeque trutinanda et perpendenda esse, vtpote que non minimam partem concernat vel fęlicitatis si maturo consilio tractetur, vel infortunij si subito precipitaretur, Quare cum omnino exposcat deliberationem diuturniorem, ex quo non solum ad Maiestatem nostram et personam tuam, verum etiam ad vniuersam Rempublicam pertinere videatur, vti caute in his ambuletur, ex rationabilibus causis optimum factu esse existimauimus, consilij nostri super ea re cogitationem in Reuerendissimi Domini Archiepiscopi Lundensis etc., quem à Cesarea Maiestate ad nos expeditum in itinere esse et forsan breui venturum intelleximus, aduentum suspendere, vt eius cum consilio possimus melius et planius super hoc negotio disputare et nos cum certo fundamento resoluere quid nobis in omnes partes desuper faciendum sit, Interim pacienter æquoque animo hanc moram expectationemque vt feras te hortamur et requirimus, Ceterum quod ad Tricesimam Arwensem attinet, scito nos omnibus modis curaturos, vti tibi secundum inscriptionem nostram debite satisfiat, ob hanc enim causam Ioannem Koskcham de Dubowecz ad nos nunc accersendum duximus, vel si ipse venire non possit vt aliquem cum pleno mandato nomine suo mittat, statutum habentes nimirum huic negotio finem talem imponere tractatione nostra cum dicto Koska vel eius procuratore fienda vt tu de inscriptione nostra honeste contentus efficiaris, vtpote qui ad ostendendam tibi gratiam et liberalitatem nostram admodum nos propensos esse pro indubitato credere debes,

Circa querelas tuas contra Egregium Thomam Lascanum de imperatis operis et laboribus pro Munitione Arcis nostrę Saaros per Comitatus istius homines facienda inter quos etiam tuis onus idem impositum fuisse moleste fers et angeris, Etsi tales labores operasque pro reparatione Arcis illius coactas in euidentem vtilitatem et conseruationem Ditionis nostrę cum bono ordine et iuxta uniuscuiusque bona colonosque fieri demandauimus, et cum in benefitium nostrum et Regni quasi firmiorem tuitionem obrepente casu aliquo violento cederent, omnes communiter has operas presertim que alias etiam apud predecessores nostros fieri consueuerunt, exigente necessitate, non difficulter ad-

missuros esse persuasum haberemus, Tamen eo non obstante, ipsi Lascano serio commisimus vti in hoc seruitutis genere, quoad eius fieri queat, tuarum villarum subditis deinceps parcat ita vt ne posthac grauentur tali onere vltra debitum modum, Opinamur enim iam illud quod ad reparationem dicti Castri spectat vel absolutum et confectum prorsus esse vel in breui confectum iri, vt non opus sit pluribus fortasse operis, Quod si necessitas exigeret, confidimus te in nostri complacentiam plura etiam quam vel Consuetudo vel Constitutiones Regni concedant, ratione Subditorum et bonorum tuorum in partibus istis facturum esse presertim cum nihil aliud quam bonum publicum et securitas inde paretur

Quod autem petis te et bona tua ex Gubernio ipsius Lascani eximi, cum is sit Capitaneus noster in partibus istis, non videtur rationi et æquitati consonum, vt cum Locumtenens noster et alij, quoad Bona eorum, non repugnent Mandatis ipsius Lascani ex iussione nostra et offitij sui authoritate editis, tu velis totaliter esse exemptus cum bonis tuis que in istis locis habes, Nam quoad personam tuam non arbitramur ipsum tibi quidquam imperare, Sed qui gerat Magistratum illum sibi à nobis commissum huic ratione bonorum tuorum homines et subditos tuos in licitis et honestis audientes esse decet, ne confundatur offitiorum ordo, et malum alijs prebeatur ad licentiam exemplum,

Quæ obiter ad literas tuas respondenda duximus, Datę Viennæ 2. Decembris 1538

III.

Schreiben Laski's an König Ferdinand I.

Käsmarkt, 13. Jäner 1539.

Aus dem von Laski eigenhändig geschriebenen Originale im k. k. geh. Haus- Hof- und Staats-Archive. Antwort auf Nr. II.

Sacratissime et Serenissime Maiestati Regie Romanorum Hungarie Boemie etc. Domino dominoque meo clementissimo

Das Siegel ist abgefallen.

Humilem et perpetuam seruitutis et obedientie meę commendationem, Quemadmodum rebus omnibus in alijs dicto uestre Maiestatis obediens fui. et futurus sum semper, ita etiam obaudire nolui illius mandatum, in retinendo tantisper apud me nunctio Turcarum, donec Reuerendissimus Dominus Archiepiscopus Lundensis ad uestram Maiestatem Sacratissimam rediret, tametsi eidem nunctio et suspecta et multum aduersa tanta mora fuerit, Nunc autem adueniente Reuerendissimo Domino Archiepiscopo, supplex oro, aut uestra Maiestas informacionem mihi tribuat. quo pacto Turco respondeam, aut paciatur, ut illum dimittam reseruato responso ad personam hominis mei quem essem eo missurus, id quod laudarem ipse potius, propterea quod emerserunt quedam de quibus consilium erit uestre Maiestati Sacratissime capiendum, que cum talia sint ut scribi non possint, decreui ipse breui ad uestram Maiestatem Sacratissimam

proficisci, ibique talia declarare, et tunc quicquid uestre Sacratissime Celsitudini uisum fuerit consulcius amplectar, et demum hominem meum ad Turcam mittam, ut non solum obiret ea cum Turca que sibi imponentur, sed ut agat etiam quedam alia et exploretur etc. precor itaque faciat me uestra Maiestas eo ocius certiorem, nam presentium latorem ob id dumtaxat ad illam mitto, Porro quod Tricesimam Orawe attinet, supplex oro imponat uestra Maiestas Sacratissima his Ioannis Dubowyczky diffugijs finem, nam iste sue fabule, dignitati uestre Maiestatis derogant, et licenciam alijs tribuunt temeritatis etc. et iam uestra Maiestas illam ad manus meas tribuat, ut tandem uestre Celsitudinis promissis et munificencia gaudere possem, cui me humillime comendo. Ex Kezmark . 13. Ianuarij Anno 1539

minimus Seruitor

Hieronymus Lasky etc.

IV.

Bedenken Laski's über ein in Betreff des Königreichs Ungern an Sultan Suleiman I. zu stellendes Begehren König Ferdinands I.

(Wien, Anfang Juli's 1539.)

Aus dem von Laski eigenhändig geschriebenen Originale im k. k. geh. Haus- Hof- und Staats-Archive.

In omni peticione hec precipue sunt consideranda, primum ut peticio ostendatur esse honesta, deinde an prestari possit, tercio propter quas causas prestari debeat, postremo que inde sequatur remuneratio

Honesta est peticio et cause ob quas prestari debeat

Quoniam posset a Turca obijci, cur ipse Regnum opulentissimum . quod armis aquisiuit, uelit hosti tradere, itaque ne uideatur vestra Maiestas inhonesta petere, firmissimis racionibus occurrendum est

Primo quod regnum Hungarie, antequam illud Turca armis impeteret, a centum ferme annis per contractus pactaque et confederaciones, pertinet ad domum Austrie, tanto autem nunc magis optimo et honestissimo . ac diuino pariterque humano iure . ad uestram Maiestatem illiusque liberos pertinet, quia mortuo Rege Ludouico nulloque herede relicto, cum unica eius sorore uestre Maiestatis consorte et tot pactis ad uestram Maiestatem sit deuolutum

Deinde quod ab inicio suscepti Regiminis Hungarici vestra Maiestas quesiuit inire raciones et modos . per quos amicissime cum Turca uiuere . illudque regnum non in contemptum suum retinere posset, in omni beneuolencia coniunctioneque ac uicinitate

Neque Turca ab inicio potest se offensum a uestra Maiestate fuisse conqueri, nisi si se lesum putet, quod Regnum Hungarie . quod Ioannes dolo et fraude preoccupauerat, uestra Maiestas armis repetere contendit, et sine dubio olim Turca consensisset re-

gnum hoc uestre Maiestati retinere, nisi fuisset quibusdam racionibus per me et venetos disuasus

Deinde fiet comparatio, utri Turca honestius esset regno cessurus, an Ioanni, qui cum Rege et domino suo in aciem descendere noluit, homini stirpis ignobilis, qui nec amicis nec inimicis fidem seruat, qui contra Turcam suum benefactorem conspirationes init, et est ingratitudinis exemplum, qui Turcam venalem apud omnes Christianos appellat, qui Grittum in leuipendium Turce et illos qui cum eo erant Turcas prodidit rebusque omnibus spoliauit, apud quem nulla virtus nulla fides ac honestas est, Aut uestre Maiestati Serenissime. Regi Stirpis nobilissime. unico Cesaris Christianorum fratri. principi perpetue et inconcusse fidei constantissimique amiciciarum cultoris et obseruatoris tot Regnorum et populorum domino, Et licet per hos annos intercesserint inimicicie et bella inter vestram Maiestatem et Turcam, considerandum est et ostendendum quod non odio uel calumnijs certatum fuit et est, sed de Imperio, magnanimi enim principes uix aliter bella exercent, et sepe idcirco ex inimicissimis coniunctissimi et amicissimi fiunt, Hec omnia pulcherrimis et ornatissimis uerbis ornanda sunt et exageranda diligenter et precipue contendendum ne Turca horreat potenciam Cesaree et uestre Maiestatis. qui locus in hac legacione multum est arduus et grauissimus

Ostendendum etiam quod ad reddendum regnum hoc vestre Maiestati non est necesse ut Turca sumptum aut labores subeat, nisi quod Ioanni tanquam perfido et ingrato neque armis neque peccunia adsit. paciaturque quod vestra Maiestas eum regno pellat

Quod regnum si hoc pacto Turca consentiet a Ioanne repetere, vestra Maiestas talem eius beneuolenciam sempiterna memoria apud se retinebit, et modis omnibus conabitur gratificari Turco. vt vestra Maiestas et illius frater Cesar firmissimam amiciciam cum illo inituri et obseruaturi essent, et ipse Turca gauisurus sit semper de tali tamque arcta et toti orbi necessaria coniunctione

Preterea honorificentissimum hoc erit apud omnes orbis nationes, et magna ad immortalem gloriam accessio, quod Turca tanquam arbiter iusticie, ingratitudinem pariterque perfidiam Ioannis ulciscetur, illumque exstirpabit. et uestram Maiestatem tanquam legittimum successorem amicicia et liberalitate complectetur

Et hic omnem uestre Maiestatis (neruosissimis persuasionibus) amiciciam, gratitudinem, obseruanciamque et filiacionem comendare, illique vestram Maiestatem pro filio tradere et dedere

Remuneracio

Castrum nouum ut reddatur per uestram Maiestatem a domino fratre acceptum, item vt id etiam uestra Maiestas prestet. quod Ioannes obtulit, obtulit autem trecenta millia florenorum. sed Maiestas vestra occupato Regno illa soluere et non nunc deberet. preterea assecurare Turcam pro uera et integra amicicia Cesareę Maiestatis

V.

Denkzettel Laski's für Leonhard Freiherrn von Fels (Vels), obersten Hofmeister König Ferdinands I.

(Wien, Anfang Juli's 1539.)

Aus dem Originale wie Nr. IV. Die mit Cursivlettern gedruckten Worte sind unterstrichen, und ihnen gegenüber am Rande steht von der Hand Adam Carl's die Anmerkung: Cifferę mandatum.

Spectabilis ac Magnifice Domine etc.

Dimittat me Maiestas Regia citto ut istum Turce oratorem in polonia possem inuenire, et efficere vt simulet infirmitatem interim donec ego in reditu huc iterum meo a Maiestate Regia ad illum reuertar, et vnacumipso per Moldauiam proficiscar. quoniam est in confinijs amici mei cuiusdam castrum vbi iste Turcus me expectaret, nam per bossnam difficilius ingrediar. et Bossnensis ac Belgradi Sanzaci melius est ne intelligant negocia nostra quoniam ipsi sunt paci hostes propter lucra ex rapinis et stipendia que illis ampliora sub bellis currunt, Ego autem ex vienna duodecimo die possum esse in illo castro, et ex illo castro intra .15. dies per postas Constantinopoli

Ibo etiam nunc ad dominum Comitem de Tarnow. vt me liberet a sponsione mea ad quem sua Maiestas mittat Tranquillum vnamecum vt ipse agat nomine sue Celsitudinis

Maiestas autem Regia intra hos dies quibus ego abero de his deliberet

An castrum Nouum a Maiestate Cesaree obtinere et Turco reddere posset

An trecenta milia florenorum que Ioannes Turco promisit soluere posset

An pro fratre id est Cesaree Maiestate polliceri amiciciam et pacem Turco posset

Aiasbasse an pendere pensionem vellet Maiestas Regia omni anno ita etiam Mahmuth Czelebei et Ionusbeeg

Preterea opus erit ut his et Cassumbasse munera mittat, partem ut publice illis offerantur partim uero secrete. publice itaque dande essent pelles sabelline Aiasbasse due ligature, Cassumbasse totidem tamen viliores. Mahmuth vnam et Aga Ianizarorum aliam. Secrete autem Basse tria millia duccatorum Mahmuth Czelebei duo et Ionusbeeg mille

Scribende littere ad Cesarem ad Bassas et ad alios cum Titulo spectabili et Magnifico in numero .20.

Scribende ad Moldauum littere fidei et danda sibi bona spes. quod Maiestas Regia vellet apud Turcam laborare. vt illi restituatur adempta prouincia

Et Super omnia contendere vt citto expediar vt possem oratores polonos preuenire

Item si Turca ob fauorem Regis polonie, nollet in toto Ioannem deprimere et eicere, sed vellet vt illi restituatur patrimonium. *pro buda Transiluania Cassouia et alijs regalibus*. quid Maiestas sua facere velit

VI.

Schreiben des von Kaiser Karl V. zur Betreibung der Kundmachung des Grofs-Wardeiner Friedensvertrages an Johann von Zápolya gesandten Reichsvicekanzlers, Matthias Held, an König Ferdinand I.

Plintenburg (Visegrád), 14. Juli 1539.

Aus dem eigenhändigen Originale im k. k. geh. Haus-Archive. Adresse und Siegel fehlen.

Serenissime atque potentissime Rex, sacræ Regiæ Maiestati vestræ inprimis deditissima mea seruitia, vnacum perpetua seruiendi fideliter voluntate, humillimè offero deuoueoque, Domine clementissime, A discessu meo ex Vienna, nihil hactenus occurrit, quod momenti alicuius esset, et hoc nomine ad Maiestatem vestram rescribendum. Discessi autem quinta die huius mensis, ex nonnullorum sententia ob securitatem, secundo flumine potius quam curribus. Soluerat autem præcedenti die Reuerendissimus Dominus Colocensis, quem postea in itinere attigi, et nonnunquam simul nauigauimus, vtplurimum vero separatim. Præuenit ille me hic vna ferè hora, idque (vt puto) composite. Ego vero quarto abitionis die, sub quintam horam pomeridianam, huc saluus appuli. Eodem die, Rex iste Ioannes, ante meridiem vnacum Regina coniuge me anteuerterat, et in fluminis ripa, multis nobilibus excipi, et in designatum hospitium deduci ordinauerat. Sesquidiem quiescere iussus, post nonnullas interpellationes, tandem decima huius, admissus sum a rege, et benigniter satis et non absque ceremonijs, ad audientiam. Exhibitis itaque credentialibus literis, quas Cæsarea Maiestas ad illum dederat, duabus pene horis, cum eo, ad prandij vsque tempus, egi, præsentibus duntaxat Dominis Colocensi et Vaciensi. Aberat enim Thesaurarius, qui tamen eodem die mox à prandio venit. Et cum eo solo, postridie iste Rex, sub prætextu (vt multi existimant) recreationis, ruri deliberauit ea quæ ego proposueram. Quorum summa, præter vulgaria beneuolentiæ et salutationis offitia, quæ tamen omnium diligentissime sum prosequutus, fuit fere Epilogus, rerum in hoc negotio prius transactarum, Et quomodo tandem ex paterna affectione, quam ambæ Cæsarea et vestra Regia Maiestates erga hoc Regnum clementer gerunt, deuentum sit ad tractatum pacis, neglecto optimo et notorio iure Maiestatis vestræ. Ex quâ Concordia, præter successionem, ab obitu ipsius Regis Ioannis, nihil omnino ad Maiestatem vestram redire. Maiestates vestras omnia pacta ad vnguem seruare et præstare clementer velle, et eadem ab ipso Ioanne Rege indubitanter expectare. Et quum nihil desit, nisi vt quæ sanctè firmata, iurata et in obligationem deducta sunt, in effectum redigantur et publicentur. Idque maxime esse in benefitium Regni et contrahentium, inter alia multa, satis ostendere iuditium Cæsareæ Maiestatis, quo ad huiusmodi publicationem prius requisitus sit ipse Ioannes, per Dominum Lundensem. Cui Cæsareo iudicio accedere quamplurimas rationes à parte Maiestatis vestræ in scriptis exhibitas Reuerendissimo Domino Colocensi. Cum Enumeratione eorum quæ Viennæ acta proxime fuerunt. Et quur ego ad huiusmodi negotium absoluendum descenderim, instante etiam ad hoc dicto Domino Colocensi. Vbi obiter Cæsareæ Maiestatis commissionem

attigi. Concludendo et exhortando, vt ipse Rex Ioannes ad obseruationem et publicationem eorum quæ conclusa sunt, non tam Cæsareo iudicio innumerisque Maiestatis vestræ rationibus, quam sua voluntate deuenire velit. Alioqui Cæsaream Maiestatem, in cuius arbitrium et voluntatem articulus publicationis ab vtraque parte purè reiectus esset, non posse suam auctoritatem diutius suspendere et intermittere. Ostendendo multa incommoda, quæ aliter ex hoc negotio, in perniciem Regni et ipsius Regis Ioannis oriri possent. Institi simul pro matura responsione et expeditione, propter alias meas occupationes in rebus Cæsareæ Maiestatis, quæ hanc publicationem tam notoriè huic Regno et Regi Ioanni salutarem et vtilem, confectam magis quam conficiendam putauerit. Hæc sunt Serenissime Rex præcipua capita et loci rerum, de quibus apud hunc Regem, in prima audientia, duabus ferè (vt præmittitur) horis, egi, et quidem pro mea virili fusissime et diligentissime, sicuti Maiestas vestra in aduentu meo apertius omnia intelliget. Rex Ioannes, ad vulgaria orationis præambula, satis benigniter respondit, et inter alia, se suosque omnes plane Cæsareos asseuerauit, cum maxima obsequiorum et seruitiorum oblatione. Verum de hijs quæ ad rem ipsam pertinebant, dicebat, propter eius magnitudinem et pondus, necessarium esse vt deliberet, et ita se facturum et maturaturum responsionem promisit. Quam ego quatuor hactenus diebus, satis cupide expectaui, et quantum modeste fieri potuit, ambiui etiam. Et sub hac spe et expectatione, distuli hucusque ad Maiestatem vestram quicquam destinare. Sed quum verear has moras ad aliquot plures dies fortassis duraturas, nolui diutius silentium fouere, et potius absque argumento idoneo, quam nihil omnino scribere. Quamprimum autem aliquid maioris momenti, in hijs vel alijs rebus, successerit, non committam vt Maiestatem vestram id lateat, quæ interim hæc boni consulere dignetur, et certò sibi persuadere, me quamprimum fieri poterit, ad eandem sacram Maiestatem vestram rediturum. Sola necessitas, nulla vero voluptas me hic detinebit. Tamen si negotia ita exigere videbuntur, nihil præcipitabo. Imò feram et perferam omnia, quæ ex publico et vestræ Maiestatis vsu, quouis pacto erunt. De hoc Maiestas vestra sit in vtramque (vt dicitur) aurem secura. Nihil quoque intermittam, vt ad scopum omnia resoluantur, ne Maiestas vestra suo malo in ancipiti diutius hærere cogatur. Ita tamen et eo moderamine, vt res ista, si mea opera melior fieri non poterit, saltem deterior etiam non fiat. Conueni per hos dies, Dominum Thesaurarium et alios huius Regis Magnates, a quibus varia intelligo, ob quæ non absque causa varie quoque afficior, De quibus in aduentu meo. Nouarum rerum hic nihil boni dicitur, quod saltem publice expediat. Sed quæ apud bonos omnes in expectatione certa sunt, hic præpostere detorquentur. Dicunt enim Cæsaream Maiestatem hoc anno non traiecturam. Regem Galliæ suscepisse tractatum generalium induciarum, hoc tantum nomine, vt Italicam confoederationem dissipet. In reliquis plusquam hostilia moliri. Præfatus Dominus Thesaurarius certò mihi retulit, Turcam trecenta vela iam destinare contra Cæsaream Maiestatem, sub auspitio Barbarossæ. Et auocari omnes milites in confinibus huius Regni, ad recuperandum castrum nouum. Vnde quid de inducijs sperandum facile iudicari potest. Ex Germania, Hungari isti nihil boni præsagiunt. Videntur autem mea sententia, scire omnia monstra quæ illic aluntur. Deus perdat tam infidos et

curiosos relatores. Mebec Bassa Belgradiensis habuit nuncium apud hunc Regem, quem ad filiæ nuptias inuitauit. Sed dimissus est nuncius, splendidis muneribus auctus, ob quæ ille destinatus, hoc colore, creditur. In summa, hic confusa omnia video, et parum a Constantinopoli distare. Dominus Caspar Wintzerer grauatè fert Saluumconductum Maiestatis vestræ Germanicum quem vna cum hijs remitti pecijt, ob denegatam Maiestatis vestræ aulam. Supplicat vt denuò illi Germanicè expediatur Securitas redeundi, iuxta exemplum latinum, quo superiori anno Maiestas vestra illi clementer prospexisse dicitur. Videtur huiusmodi petitio, absque Maiestatis vestræ incommodo locum habere posse. Et ipse Wintzerer suo malo tandem doctus, nihil æque ac gratiam Maiestatis vestræ se ambire dicit. Quam sacram Maiestatem vestram deus optimus maximus in fœlici Regimine et prosperrimo rerum omnium successu, clementer conseruare dignetur. Eidem sacræ Maiestati vestræ tamquam Domino meo clementissimo, me deditissime et humillime commendo. Præcipitanter, Ex Vicegrado, die quartadecima Iulij, 1539.

Sacræ Maiestatis vestræ

fidelissimus et humillimus Seruus,

Matthias Held doctor etc

VII.

Schreiben Laski's an Leonhard Freiherrn von Fels.

Krakau, 22. Juli 1539.

Aus dem eigenhändigen Originale im k. k. geh. Haus-Archive. Adresse und Siegel fehlen.

Spectabilis ac Magnifice Domine Domine amice maior colendissime

Salutem et seruitutis mee comendacionem, Ea que hic Dominus Scheynach in negocio fratris mei transegit, intelliget uestra Magnificencia ex eo, sed quoniam magno mihi usui et ornamento Sacratissime Maiestatis Regie comendatio fuit, uolo hanc benignitatem sue Celsitudini corpore uitaque et sanguine demereri meo, et ob id pauca de hac re uerba faciam

Scripseram hinc ante sex dies uestre Magnificencie, quomodo Turca et Basse coram oratore Serenissimi huius hic Regis turpiter Regem Ioannem obloquuti sunt, accusantes quod Rex Polonie, tam impuro et sordido homini filiam suam locarit, cui Turca esset propter ingentes suas fraudes et ingratitudinem infensissimus

Dixit etiam Aiasbassa oratori Polono, Ego inquit sum amicus Regi tuo, et quia doleo tristiciam suam, quam habiturus ex filia sua Ioanni Regi nupta, significo tibi secrete, quod hic apud Imperatorem meum sunt nunctij a Rege Francie et Venetis, qui agunt pro inducijs cum Carolo Cesare pontificeque ac Romanorum Rege, ad quas suscipiendas iam Imperator meus habet animum, de Rege uero Ioanne nemo est, qui in tanta Imperatoris mei ira aliquid agat, et solus Ioannes Rex nihil curat, quare Rex tuus Polonie si amat filiam suam et Ioannem, mittat huc oratorem solemnem, mittat alium Ioan-

nes, et querat vterque quod reconcilietur Ioannes Imperatori meo, quoniam ruina pendet ex debili filo, que capud Ioannis si cadet conteret

Misit itaque Rex Polonie eundem oratorem ad Ioannem Regem, ut illi talia aperiat, obtulitque Rex iste hic missurum se sua causa oratorem solemnem, iamque est designatus orator quidam amicus meus, qui tamen uix ante festum Michaelis Turcam conueniet, Hec uestra Magnificencia declarabit Maiestati sue, bonum enim esset, si posset Sacratissima Regia Maiestas tenere modum, ne Rex Ioannes sit aliquarum parcium homo, quoniam sic eum semper sua Celsitudo in obsequio haberet, quoniam ego timeo, ne si cum Turca in graciam redeat, sit nimis subtilis semper erga Maiestatem suam futurus, quia noui hominem et scio quid scribo, Quoniam autem intelligo Dominum Mathiam Helth apud Ioannem Regem publicationem pacis promouere, uidetur mihi, si accedere in sentenciam Cesaree Maiestatis et Sacratissime Regie Celsitudinis noluerit, quod honeste et iuste preueniantur isti oratores apud Turcam, et Ioannes Rex nullarum partium faciatur, Regnumque Hungarie paruo negocio ueniat ad manus Maiestatis Regie sine suspicione doli et fraudis eorum qui solent esse subtiles, qua ratione autem id apud Turcam agere debeamus, non dubito uestram Magnificenciam modum unacum alijs consiliarijs inuenturam, nam ego licet sim industria debili scirem suadere ac exequi, Alia non sunt, Comendo me gracie uestre Magnificencie ceu domino meo amicoque maiori colendissimo. Cracouie .22. Iulij die Anno 1539

Deditissimus Seruitor

Hieronymus de Lasko etc.
manu sua

Fuit hic orator Moldaui, qui me tanquam Sacratissime Regie Romanorum etc. Maiestatis consiliarium conuenit, rogauitque nomine sui Wayuode, ut apud Maiestatem suam saluumconductum oratori eius petro warthyk Marsalco Curie wayuode Moldauie impetrarem, quoniam uellet suum oratorem ad suam Maiestatem mittere, uideretur itaque mihi daret sua Maiestas in personam istius petri Warthyk aut cuiuscunque alterius litteras fidei, quas uestra Magnificencia Domino Warkocz dabit, ut eas ad me transmittat, cupit tamen id quam secretissime fiat, quoniam timet ne Rex Ioannes eum apud Turcam accuset

VIII.

Schreiben Laski's an König Ferdinand I.

Krakau, 24. Juli 1539.

Aus dem eigenhändigen Originale im k. k. geh. Haus- Hof- und Staats-Archive. Die Adresse wie bei Nr. I. Das über rothes Wachs gebreitetem Papiere aufgedrückte Siegel zeigt das Wappen Korab, zu welchem die Familie Laski gehört. Beantwortet unter Nr. XII.

Sacra et Serenissima Maiestas Regia et Domine Domine clementissime

Perpetuam seruitutis et obediencie mee comendacionem, Quia neque uerbis nec etiam litteris satis condigne agere et habere gratiarumactiones possum, pro ea uestre

Maiestatis Serenissime benignitate et humanitate, qua est in comendatione fratris mei Domini prepositi Gneznensis apud Serenissimum Dominum meum Polonie Regem, per nunctium suum Dominum Sebastianum Schaynach usa, omni meo conatu studioque unacum fratribus meis et familia mea, perquam humillime contendam, seruitute fideque et diligentia mea perpetuo mereri, proque uestre Sacratissime Celsitudinis bono et commodo, corpus hoc meum, uitamque, et facultates, omnibus periculis exponere incunctanter uolo et polliceor, Qui tametsi non ad plenum per Serenissimum Dominum Polonie Regem exauditus existam, tamen maximo mihi usui et ornamento uestre Sacratissime Maiestatis clementissima comendacio fuit, data enim mihi non parua neque ambigua spes est, de primo quocunque Episcopatu uacaturo, id quod totum uestre Sacratissime Maiestatis gracie et benignitati acceptum refero, meamque perpetuam seruitutem et obedientiam supplex comendo

Scripsi quedam Spectabili ac Magnifico Domino MagistroCurie que arbitrabar scitu uestre Maiestatis Serenissime esse necessaria etc. Cracouie .24. Iulij Anno 1539

Minimus Seruitor

Hieronymus de Lasko etc.
manu sua

IX.

Schreiben des Reichsvicekanzlers, Matthias Held, an König Ferdinand I.

Plintenburg, 25. Juli 1539.

Aus dem eigenhändigen Originale im k. k. geh. Haus- Hof- und Staats-Archive.

Sacræ Romanorum Hungariæ et Bohemiæ etc. Regiæ Maiestati etc. Domino meo clementissimo.

Das über rothes Wachs gebreitetem Papiere aufgedrückte Siegel zeigt das Wappen Held's.

Serenissime atque potentissime Rex, deditissimis seruitijs meis, Maiestati vestræ fidelissime præmissis, Clementissime domine, Non possum sacræ Maiestati vestræ non conqueri de magnis tædijs, quæ vltra iustum etiam fastidium, cogor ab isto Rege et suis indies deuorare. Et quanto magis ego abitionem quouis prætextu molior, tanto diligentius isti nectunt, fingunt et refingunt moras, et causas me diutius detinendi. In omnes me ferè partes hactenus moui, et nihil reliqui intentatum, vt horum hominum astutias et malicias expugnarem, sed parum promoui. Septimus hodie dies agitur, quo Rex iste, post longam satis, hoc est decem dierum deliberationem, tandem ad ea quæ Cæsareæ Maiestatis nomine proposueram, respondit. Quæ certe responsio parum mihi visa est differre, ab hijs quæ Viennæ egit Dominus Colocensis, nisi quod verba quædam in Cæsaream et vestram præcipuè Maiestatem stringebantur, quæ per iugulum in auctores retorsi. Erat autem verborum quæ mihi dabantur longa series, quam Dominus Vaciensis ne a præscriptis forte aberraret, ex scheda legit magis, quam dixerat. Excusabat autem ille memoriæ lubricum. Quæ omnia nunc reponere haud necesse est. Fiet autem in redi-

tu diligentissime. Summa vero Responsi fuit. Publicationem fieri non debere, ne turcæ in perniciem huius regni irritentur, cum magna amplificatione Promissi Londensis, cui hæc petitio publicationis ex diametro quoque aduersaretur. Inducias tamen et conclusam pacem, hunc Regem omnino seruare velle, sicuti ei nihil imputari possit, quod hucusque a sua parte sit neglectum. Multis etiam sesquipedalibus verbis me inhortabatur, vt mediam personam in hoc negotio sustinere vellem, absque omni affectione in partes Maiestatis vestræ. Huiusmodi responsionis centones mox replicando confutaui bonis rationibus, atque inter alia ostendi publicationem solum pendere ex arbitratu Cæsareæ Maiestatis, non requiri consensum ipsius Regis Ioannis vel sacræ Maiestatis vestræ, qui consensus diserte et pure in iurato tractatu sit ab vtraque parte in Cæsareæ Maiestatis voluntatem reiectus. Et Cæsaream Maiestatem eo casu quo inter Maiestatem vestram sacram et Regem Ioannem, super huiusmodi articulo, non conuenerit, iam statuisse et mihi iniunxisse, quid fieri debeat. Asserebam etiam ex multis causis absurdum et intolerabile, etiamsi publicatio intermitti nunc deberet, quod cætera omnia publicationi coniuncta, ob id non deberent in effectum redigi. In quibus tamen huius pacis conseruatio maximopere consisteret. Præcipue quantum attinet, ad securitatem successionis, quam Maiestas vestra non posset neque deberet diutius in suspenso relinquere. De qua securitate ipse Rex Ioannes ne verbum quidem fecisset. In summa, vltra duas horas Replicatio mea durauit, qua effectum fuit, quod ipse Rex Ioannes absque interprete benignius omnia bonis verbis leniebat, maxime ea quæ Cæsaream Maiestatem respiciunt. Post multa tandem colloquia, vltro citroque, obtulit Rex Ioannes se velle cogitare et proponere modos ac media securitatis ad successionem. Et quod omnes articuli alij inducianum et pacis, potissimum obseruationes iudiciorum, sine dilatione celebrentur, et omnia bono fine hic concludantur, cum multis alijs oblationibus, quæ tunc mihi non displicebant. Ante tres dies mecum egerunt secretiores Consiliarij eius multis horis, sed non pro oblatione eorúm Regis neque pro mea expectatione. Inter alia, priorem quoque mihi cecinerunt cantilenam, ne videlicet magis afficerer Maiestati vestræ quam ipsorum Regi. Quæ res toties inculcata non caret artificio. Ego in responsione nihil neglexi. Abierunt itaque a me, ea spe, vt intra paucos dies bene hinc dimittar et expediar. Interim tamen omnia protelantur, et sentio istum Regem Ioannem nullum aliud nunc mihi illudendi remedium habere, nisi vt aliunde superueniant periculosæ nouitates vel incursiones Turcarum, quibus se explicare possit. Alioqui cogetur velit nolit, ad punctum (quod aiunt) respondere. Isti sui omnes magis anxij sunt quam vnquam fuerint. Videntur lupum auribus tenere, neque rationem habere, qua me dimittant vel retineant diutius. Quicquid successerit quamprimum intelliget Maiestas vestra vel scriptis meis vel coram. Loci huius molestiæ non minores sunt quam rerum tractandarum. Certe cum tanto tædio vix vnquam alicubi vixi. Quod ad Ducem Meckelburgensem attinet, Respondeo Illustrissimæ Dominationi Eiusdem literis, ex quarum exemplo, Maiestas vestra Regia intelliget me nihil iniunctum habere a Cæsarea Maiestate quod illi referre possim, puto tamen ex multis causis quas coram Maiestate vestra dicam negotium desperatum, in quo ego nunquam præfatum Illustrissimum Principem alere volui, neque deinceps alam. Hæc præci-

pitanter, et ex inopinato scribo Maiestati vestræ quum ita se offerret Dominus Stephanus Canonicus Vaciensis, qui isthuc ad Maiestatem vestram proficiscitur in negotio quorumdam subditorum Domini Wolfgangi Hamponis, sicuti Maiestas vestra ab eodem intelliget, et in ea re quod huiusmodi subditorum protectioni, et suæ Regiæ auctoritati conuenire videbitur aget. In particularibus negotijs, quæ multa hic occurrunt, ex querelis subditorum Maiestatis vestræ, nihil hactenus etiam resolutum fuit. Exhibui in omnibus fere Memorialia, vt res magis inculcetur. Negotium contra Podmanitzky diligenter sollicito, exhibui designationem iuxta exemplum adiunctum. Gaspari Wintzerer si huc ex Buda redierit et pecierit tradam saluumconductum Maiestatis vestræ quem si admiserit nec ne parum laboro. Illius enim patrocinium sicuti nunquam suscepi ita deinceps nunquam sum contra voluntatem Maiestatis vestræ suscepturus. Eidem Maiestati vestræ tamquam Domino meo clementissimo me deditissime et humillime commendo. Ex Vicegrado xxv die Iulij 1539.

Aliam destinandi ansam nactus, has non Domino Stephano, sed Domino Prouisori arcis Strigoniensis, commisi.

Sacræ Maiestatis vestræ

Deditissimus et humillimus Seruitor,

Matthias Held doctor etc.

X.

Schreiben Laski's an König Ferdinand I.

Tarnow, 26. Juli 1539.

Aus dem doppelt versiegelt gewesenen, eigenhändigen Originale im k. k. geh. Haus- Hof- und Staats-Archive. Die Adresse wie bei Nr. I. Beantwortet unter Nr. XII.

Sacratissima Maiestas Regia et Domine Domine clementissime

Perpetuam Seruitutis et obediencie commendacionem, Dominus Lascanus oppressus est quemadmodum uestra Maiestas cognoscet ex litteris Domini Loboczki, quas uestre Maiestati scribit, quas ego errore credens mihi pertinere, attonitus hoc nouo aperui, precor itaque parcat mihi Sacratissima vestra Celsitudo quod isto errore fracte sint

Ego ibam obuiam oratori Turco, qui mecum exoptat presens esse. hinc tamen iam reccurro, et omni fide et diligentia rebus vestre Maiestatis Serenissime prouidebo. iamque currendo colligam certos equites et pedites neque parcam impensis propter graciam vestre Maiestatis

Rogo faciat me vestra Maiestas certiorem, si ob hoc facinus dignabitur aliquid contra Ioannem agere. ut ego etiam facerem prouisionem,

Preterea precor si ita est quod sit Dominus Lascanus mortuus uelit me vestra Maiestas his ciuitatibus preficere. quoniam fidem vitamque et reliqua omnia uestre Maiestati dedicaui iam semel, et ita mori decreui. Raptim Ex Tarnow in crastino Sancti Iacobi 1539

Hieronymus de Lasko etc.
manu sua

XI.

Schreiben Laski's an König Ferdinand I.

Käsmarkt, 27. Juli 1539.

Aus dem eigenhändigen Originale im k. k. geh. Haus-Archive. Beantwortet unter Nr. XII.

Sacratissime Maiestati Regie etc. etc.

Das Siegel wie bei Nr. VIII.

Sacratissima Maiestas Regia et Domine Domine clementissime

Perpetue seruitutis et obediencie meę humillimam comendacionem, Ex Cracouia ad oratorem Turcarum qui in polonia in itinere morbo grauatus substitit ibam, quoniam optabat ut illum conuenirem, ubi die Sancti Iacobi consequutus fuit me a coniuge mea nunctius, qui cladem pariterque mortem Domini Lascani declarauit, quod cum ego intellexissem, mox reuerso equo huc cucurri, et heri .22. miliaria emensus sum hicque ueni

Ad Dominum Vernerum quem in Saros esse intellexi misi et scripsi, ut doceat me, si equitibus, si peccunia, si peditibus, aut uictualibus opus sit, uelle me his omnibus consulere et prouidere, personamque etiam meam offerre etc., nescio. quid responsi habuero, quicquid tamen erit necessarium. pro uirili mea exequar,

Sacratissima Maiestas Regia, scripsi uestre Maiestati Serenissime breuibus nuper quid Turca de Rege Ioanne Regi Serenissimo polonie nunctiauit, et quibus illum titulis decorauit, scripsi etiam opinionem meam in quantum noluerit publicationem pacis inite manifestare, nunc etiam obticere pro fide mea neque possum neque uolo Regem Ioannem facere contra dignitatem uestre Serenissime Maiestatis, qui subtilitatibus suis uult illam gubernare, fuccatisque coloribus paliare mentis sue insidias, dat enim ex una parte rationes, quod Turcarum intuitu bonoque respectu publicare pacem non possit, cum tamen Turcam sciat sibi esse infensissimum, et hoc pacto gestit, uelle Hungarie regnum bonis cum Turca practicis ex simultatibus saluare,

Potest autem Rex Ioannes contendere Regnum a Turca practicis suis saluare, sed intencio talis est eius, ut id non in bonum uestre Maiestatis cedat, quare quum uideat Maiestas uestra, et nunc in hoc successu Domini Lascani, preterea in neglecta pacis publicacione, datam esse uestre Celsitudini iustam causam agendi contra illum, uelit uestra Maiestas tot iam iniurias maturē et consulte perpendere, et ostendere orbi, quod quamcunque uestra Maiestas fecerat cum Ioanne concordiam, fecerat eam non ex re sua, sed propter bonum publicum, multaque illi ob comunem tranquillitatem condonasse, sed cum ipse sit et vestre Maiestatis et Sacratissime Cesaree Maiestatis contemptor, iam extra dignitatem fore, si suis simulacionibus accedat vestra Maiestas, et faciat se per nasum ut aiunt in foueam duci

Mittat uestra Maiestas ad Turcam, et laboret, ne se intromittat, quando vestra Maiestas contendet Ioannem Regem armis impetere, quoniam Turca timet sibi a Cesarea Maiestate et uestra Celsitudine, et pocius eius desiderio accedet, quam ut Regi Ioan-

ni, quem ipse perniciosissime odit, assistat, perpendat enim uestra Maiestas, Dominum deum nolle ut Turca comunibus Cristianorum consilijs armisque et opibus agrediatur, et ob id suadeo quod uestra Maiestas bene et in tempore cum Turca sentiat, non tamen in detrimentum reipublice Cristiane sicuti fecerunt alij, sed in utile etc. et in suam liberorumque ac subditorum suorum Tranquillitatem

Sacratissime Rex iam multo Regnum Hungarie predecessores uestre Maiestatis et etiam uestram Celsitudinem constitit, sed nunc paruo precio hoc regnum sibi et pueris lucrare uestra Maiestas potest, Regnum autem Hungarie est aliquid et eiuscemodi ut uestra Maiestas una et cum Cesarea Celsitudine maiorem sibi laudem reipubliceque accessionem parare non possent in nulla re alia, quam si hoc regnum sibi et Cristianitati seruarent

Si autem vestra Maiestas Serenissima eam occasionem obmittet, Turca ad Regis Polonie Serenissimi instanciam, qui ibi causa Ioannis Regis oratorem mittet breui, redibit cum Ioanne Rege in graciam, et demum erunt omnia difficiliora, preterea nulla hic uestre Maiestatis dignitati Regie fit accessio, quod Ioannes ad multas uestre Maiestatis exhortaciones pacem publicare recusat, cogitant hic aliquid Germani, cogitant Itali, cogitant Hungari et alij populi etc.

Obticere autem nolo in eum euentum, me a uestra Sacratissima Maiestate Tranquillum ex Captiuitate liberasse, in eum etiam usum eum apud me in hanc diem retinuisse, ut si quando cum Turca practicandum foret, quod uestre Maiestati Serenissime operam utilem nauare posset, pro cuius fide et diligencia semper me uadem faciam, itaque premittendus iste esset ad Turcam propter iacienda fundamenta et inficiendas Serenissimi Regis polonie practicas, quas est in fauorem Regis Ioannis facturus, Tranquillus autem est Turce et suis Bassis bene notus, Ego uero deinde, et nunc etiam, non grauarer ad Turcam uestre Maiestatis causa domini mei clementissimi proficisci, quamuis inde letalem Serenissimorum polonie Regum indignationem mihi pollicear, si Regis Ioannis rebus obesse uelim, sed propter Maiestatem vestram talia ego non curo, quoniam hic directe contra Serenissimum Regem Polonie Dominum meum nihil fecerim, nisi contra Ioannem Regem, cui ego iam diu renunctiaui, et graciam uestre Maiestatis Sacratissime eius beneuolencie pretuli

Postquam autem ob Lascani malum istum casum sum redire huc coactus, misi ad oratorem Turcarum Secretarium meum hominem bene occulatum, qui quicquid afferet, Maiestas vestra Sacratissima breui cognoscere dignabitur, quoniam nihil hic negligentie committam

Fuissem nunc Sacratissime Rex et domine clementissime ad uestram Maiestatem profectus, ut alia quedam uestre Maiestati declarassem, prefecturamque istarum Ciuitatum impetrassem, ne ita semper alijs hic subsim, sed malui uestre Maiestati bono quam priuato consulere, manebo itaque hic hos dies dies, et equites peditesque parabo, ut si opus foret prouidere his locis possem,

Sed uestram Maiestatem rogo uelit uestra Maiestas perpendere meam apud se propensionem qui ab inicio, nunquam vestram Maiestatem grauabam sicuti fecerunt alij nunc hoc nunc aliud emungengo

Recordetur etiam uestra Maiestas Sacratissima, me anno superiore, magnis premijs per Regem Ioannem et coniugem suam in obsequia sua fuisse tractum, me tamen mutare locum noluisse, non aliam ob causam, quam propter amorem, quo uestram Celsitudinem obseruo et colo, et utinam uestra Maiestas posset cordis mei penetralia dispicere, cognosceret propensissimum amorem meum, sine quo nullus in mundo seruitor domino suo bene et utiliter seruire potest, Nouissime etiam Vienne quando apud uestram Maiestatem fui, dixi, uestram me Celsitudinem omnibus alijs principibus preferre, neque commissurum ut ab illa diuellar, modo ratio persone mee haberetur, ubi uestra Maiestas Serenissima per Magnificum Dominum Leonardum offerebat mihi centum Scuttorum in menses singulos prouisionem, ut sic expectarem officij in Danubio mei successum, sed ego non ex stulticia neque ex contemptu eiuscemodi prouisioni accedere nolui, uoluique ut intelligat uestra Maiestas Serenissima me illi non propter peccuniam uel stipendia seruire, sed propter graciam eius et augendam famam existimationemque apud amicos et inimicos ex benignitate uestre Serenissime Celsitudinis

Quare postquam nunc sic sors, et domini Lascani insufficiencia attulit, quod hec ciuitates et loca prefecto careant, Rogo humillime uelit uestra Celsitudo huic me prefecture preficere, ut hic in domo mea cum existimatione mea et auctoritate possem Maiestati uestre Serenissime seruire, quoniam quando pro eadem prefectura Boemiam ad illam miseram, responderat uestra Maiestas, non posse Lascano uiro de se probe merito sine sua indignitate aufferre, uolebatque uestra Maiestas ut boni consulerem. id quod etiam feci, Nunc iam dominus Lascanus sublatus est, ego uero hic domum et mansionem habeo, hic habeo poloniam ad manum, hic amicos, hic magis quam ullo alio in loco uestre Maiestati Sacratissime. et in isto presenti casu, et in futuris contingentibus euentibus seruire possum, Non quero autem hinc emolumenta, aut ut uestra Maiestas magno me hic impendio alat, sed hoc quero ut cum honestate et reputacione in his locis maneam, neque semper alijs subsim, Profecto Sacratissima Maiestas erubesco, quod sic multa uerba pro ea prefectura feci, sed quoniam promotoribus careo et absens sum, dignabitur uestra Celsitudo Serenissima hoc multiloquium pro sua benignitate complecti

Domino Lascano capud ab humeris absectum et lanceę infixum Cassouiam pro triumpho ita latum esse dicitur, sed mortuus est certe et alij omnes potiores, ego hic nulla re sum ciuitatibus defuturus, modo me faciant certiorem

Has meas litteras precor, nemo ex dominis Hungaris uideat, quoniam timeo ne talia Rex Ioannes et demum polonie Rex presciat, nam multa solet Ioannes Rex scire, que in Consilio Maiestatis uestre fiunt, ubi non omnes Hungaros consiliarios accuso, sed denique est inter eos quidam etc. nam si hoc Rex polonie presciret letalem mihi indignationem lucrarer etc.

Comendo cum his seruitutem obedientiamque meam uestre Serenissime Maiestati domino dominoque meo clementissimo. Ex Kezmark 27 Iulij Anno 1539

Minimus Seruitor

Hieronymus de Lasko etc.
manu sua

XII.

Schreiben König Ferdinands I. an Hieronymus Laski.

Wien, 5. August 1539.

Aus dem Concepte Adam Carl's. Überschrift: Hieronymo à Lasko. *Antwort auf Nr. VIII, X, und XI.*

Ferdinandus etc.

Magnifice fidelis dilecte, Reddite sunt nobis abs te ternę Literæ, vnę ex Cracouia 24 altere ex Tarnow 25 et vltime ex Kezmark 27 Iulij proxime preteriti ad nos scripte, quas diligenter legimus et ea quę de Turcicis deque Ioannis Regis rebus scripsisti clementi prorsus abs te animo suscepimus, et pro ipsarum magnitudine bene perpendimus et consyderauimus, planè perspicientes te ad istiusmodi ardua negotia prudentes cogitationes et non inania consilia conferre, Sed quia nostra totiusque Reipublice plurimum interest, tàm magni momenti res altius maturiorique deliberatione trutinare, priusquam id quod melius videatur statuamus, cogitabimus apud nos quid nobis in ijs faciendum sit et nos deinde cum certo beneque deliberato consilio resoluemus, Requirentes te gratiose, vt de reliquis explorandis similem curam operamque adhibere studeas, nosque singulo quoque tempore de eisdem commonefacias, nolumus autem te latere Sacram Cesaream Maiestatem certo constituisse hoc autumno ex Hispanijs in Italiam soluere

Ceterum indignam cedem nostrorum Militum atque Ciuium presertim Thomæ Lascani iampridem percepimus, et ex ea merito summam contraximus molestiam, et necessario nos adigi per istorum improbitatem videmus vt de vijs et rationibus idoneis ineundis cogitemus, per quas Subditi nostri in pace et quiete conseruari defendique possint, sicuti cum tempore intelliges, Etenim statim vti hunc casum successisse audiuimus de repentinis prouisionibus faciendis ordinem dedimus, et Magnifico Caspari Seredy tanquam veteri partium istarum Capitaneo tuendę ditionis istic nostre curam demandauimus eique in locum demortui Lascani suffecto prefecturam commisimus, In qua re non videtur pro nunc conueniens esse vt aliquid mutemus, Sed tuam oblationem non nisi grata mente accipimus et probamus, et nobis quidem nunquam voluntas deerit ad gratificandum tibi si qua dabitur occasio, Id quod tibi gratiose significandum duximus, Datum Viennæ 5ta Augusti 1539

XIII.

Vorstellung Laski's an König Ferdinand I.

(Wien, Anfang Septembers 1539.)

Aus dem doppelt versiegelt gewesenen, eigenhändigen Originale im k. k. geh. Haus-Archive. Die Adresse wie bei Nr. XI. Das eine Siegel fehlt; das andere, noch vorhandene, zeigt das Wappen Korab.

Sacratissima Maiestas Regia, iam restant. 19. dumtaxat dies, quibus mihi conueniendus Turcarum nunctius, quare rogo acceleret vestra Maiestas, quoniam difficillimus esset mihi ingressus in Turciam sine isto oratore, qui mihi est sanguine iunctus

Perpendat etiam vestra Maiestas. quod etiam, si me hodie uestra Celsitudo absolucret, non citius potero ad Turcam peruenire nisi circa finem .8.bris mensis

Mora autem est perniciosa tum propter oratores Ioannis et Polonie Regum, tum etiam propter reditum Barbarosse. qui triumpho suo faciet imperatorem insolescere, et erit nostre intencioni hostis

Suspicor etiam. quod orator Cristiani Regis qui hic fuit, postquam sit uenetias profectus conferat se ad Turcam, quoniam Rex Gallie contendet Turcarum amicicia res suas in authoritate manutenere, neque patietur in quantum erit possibile ut illo inuito et inscio Turca, cum alijs Cristianis principibus pacem ineat

Mei etiam omnes amici. quos ego officijs et premijs in beneuolenciam pertraxaram omnes dempto Ionus Beeg occubuere, id quod etiam non paruum est mihi impedimentum

Hec propterea scripsi ut ostendam duabus rebus opus nos habere, ut intencione nostra gaudere uelimus, vna est, vt maiori qua possibile est festinatione Turca conueniatur, alia est, ut consiliarij eius largicione corrumpantur, et instructioni per vestram Maiestatem facte omni ego fide et diligentia inheream, id quod sine dubio sum facturus

Ad cittam profectionem opus est, scribat uestra Maiestas litteras credentiarum in personam Tranquilli ad Moldauum, ut eum quinque ante aduentum meum diebus prior conueniat, et faciat Moldauum mecum conuenire. dando sibi spem quod vestra Maiestas per se et amicos suos aget apud Turcam pro restitutione ablate prouincie, et quod tanto ocius curaret, ut ad Turcam possem penetrare, dicet etiam de saluoconductu quem vestra Maiestas illius oratori dedit, et eundem Moldauo reddet

Ego autem quinto post Tranquillum die conuenirem Moldauum et tandem festinantissime proficiscerer, cum Tranquillo autem premitterem currum meum cum rebus dempta peccunia

Qualia uero munera sint danda. et quibus personis, cognoscet uestra Maiestas ex adiuncta ceda, que Tranquillus consilio oratoris Turcarum scripsit, quoniam ego non potui propter suspicionem cum ipso multum tractare. placetque mihi sua in his consultacio et sentencia, que profecto ad rem tantam parua admodum sunt, quoniam ego Regis Ioannis nomine circiter 60000 florenorum elargitus fueram, in peccunijs et in rebus etc.

Sacratissima Maiestas Regia, video mihi subeandam esse arduam et periculosissimam prouinciam, quia sine saluoconductu, quia sub indicibili peste, quia ad infensissimum Maiestatis Cesareę et uestre Celsitudinis hostem, quia ad superbientem ex uictoria Castelli noui, quia contra mentem Regum Polonie et Ioannis, et nolo dicere Francie, tamen sciat vestra Maiestas, quod me summa festinacione presentabo illi Imperatori, ibique nullos conatus modosque et rationes obmittam, ut uoto suo uestra Maiestas frui posset, Spemque in domino deo habeo, quod tam pio et multis populis necessario operi per benignitatem suam diuinam fauebit, tamen si contingat me ibi captiuitatem incidere, supplex oro agat uestra Maiestas in eo casu eum et ita Cristianum principem, quemadmodum ego pro uestra Maiestate faciam, et consulat aut per Francie Regem aut per Venetos eliberationi mee, habeatque uestra Maiestas meam coniugem et liberos meos

in protectione sua, quibus per testamentum, quod in forma consueta his diebus faciam scribi, uestram Serenissimam Maiestatem tutorem et protectorem eligo et testamento lego etc.

Sacratissima vestra Maiestas dignabitur me et coniugem meam liberosque meos assecurare litteris suis pro 14000 florenorum in spacio sex mensium soluendorum

Mittat etiam vestra Maiestas ad Dominum Turzonem pro eliberacione trium villarum. et uideretur mihi Warkocz ad eam rem bonus

Alia dedi domino Leonardo in scriptis quedam parua

Hieronymus de Lasko etc.
manu sua

XIV.

Vollmacht König Ferdinands I. für Hieronymus Laski bei Dessen Sendung an Sultan Suleiman I.

Wien, 8. September 1539.

Aus dem Concepte Adam Carl's im k. k. geh. Haus- Hof- und Staats-Archive. Überschrift: Mandatum pro Hieronymo à Lasco.

Ferdinandus etc. Recognoscimus et notum facimus tenore præsentium Vniuersis, Quod Quum nouam quandam et arctiorem Pacem et Amicitiam cum Serenissimo et Potentissimo Principe Domino Soleymanno Imperatore Turcharum ac Asiæ et Græcię bona fide inire suscipereque cupiamus illamque solidiori vnionis nexu corroborari vehementer desyderemus, Nos itaque de fide integritate et rerum agendarum industria Magnifici Hieronymi à Lasco, Palatini Syradiensis, Consiliarij et Oratoris nostri, fidelis nobis dilecti plenam fidutiam gerentes sponte et ex certa nostra scientia, animoque bene deliberato, omnibusque melioribus modo via iure causa et forma quibus magis melius et efficatius de iure potuimus et debuimus ac possumus et debemus præfatum Hieronymum à Lasco, Mandatarium Actorem factorem negotijque infrascripti gestorem et Nuntium spetialem et generalem, ita tamen quod spetialitas generalitati non deroget nec econtra elegimus nominauimus creauimus fecimus et constituimus prout eligimus nominamus creamus facimus et constituimus per præsentes, Dantes et concedentes eidem Hieronymo à Lasco tanquam legitimo et indubitato Mandatario nostro plenam facultatem auctoritatem et potestatem dictam pacem Amicitiam vnionemque cum præfato Turcarum Cesare vel Agentibus aut Commissarijs suis ad hoc interuenire habentibus et ab eo eligendis et deputandis, pro nobis ac vniuersis Regnis Prouintijs et Dominijs nostris eorumque Subditis quibuscunque ineundi suscipiendi stabiliendi necnon super alijs à pace et vnione huiusmodi dependentibus emergentibus annexis et connexis agendi paciscendi transigendi et concludendi libere vel sub conditionibus prout à nobis iuxta spetialem Instructionem nostram sibi traditam accepit in mandatis Nosque superinde erga ipsum Cesarem et alios pro eorum efficatia maiori obligandi et obstringendi, et generaliter omnia alia et singula faciendi dicendi gerendi exercendi promittendi iurandi et recipiendi, quæ nos-

met faceremus et ageremus ac facere et agere possemus, si præmissis omnibus et singulis præsentes et personaliter interessemus, etiam si talia forent, que Mandatum exigerent magis spetiale quam præsentibus est expressum, Promittentes insuper et pollicentes in verbo nostro Regio nos perpetuo ratum gratum firmum validumque habiturum totum id et quicquid per dictum Hieronymum à Lasco Consiliarium et Oratorem nostrum secundum Instructionis Mandatorumque nostrorum tenorem actum factum gestum tractatum promissum receptum pactum et conclusum fuerit in præmissis seu quolibet præmissorum, nec contra illud vllo vnquam tempore directe vel indirecte facturos aut contrauenturos, Releuantes nihilominus eundem Consiliarium et Oratorem nostrum ac releuare volentes ab omnibus oneribus, quæ forsan ipsum prædictorum occasione sustinere oporteret aut contingeret, omni dolo fraudeque remotis, Harum testimonio literarum manu nostra subscriptarum et sigilli nostri appensione munitarum, Datum Viennę 8ua Septembris 1539

XV.

Beglaubigungsschreiben König Ferdinands I. für Hieronymus Laski an Sultan Suleiman I.

Wien, 8. September 1539.

Aus dem Concepte Adam Carl's im k. k. geh. Haus-Archive. Überschrift: Cesari Turcarum.

Serenissimo et Potentissimo Principi Domino Soleymanno Imperatori Turcharum ac Asię et Grecię Ferdinandus Diuina fauente Clementia Romanorum Hungarię Bohemię etc. Rex Infans Hispaniarum Archidux Austrie etc. Salutem et continuum debitę obseruantię beneuolentisque animi Augmentum Serenissime Princeps Commisimus Magnifico Hieronymo à Lasco Palatino Syradiensi Consiliario et Oratori nostro fideli nobis dilecto nonnulla Magnitudini vestrę nomine nostro exponenda sicut Magnitudo vestra ab eo coram intelligere dignabitur, Quare Magnitudinem vestram enixe rogamus, vt dictum Oratorem nostrum benigno vultu audire, illique in his quę de voluntate desyderioque nostro sibi verbis nostris dixerit plenam et indubitatam fidem adhibere, seque ita superinde gerere et exhibere velit prout plane confidimus, et Magnitudinem vestram omnino facturam esse speramus, Cui nos obsequiose offerimus et commendamus, Datum Viennæ 8ua Septembris 1539

XVI.

Beglaubigungsschreiben Desselben für Denselben an Andere.

Wien, 8. September 1539.

Aus dem Concepte Adam Carl's im k. k. geh. Haus- Hof- und Staats-Archive. Überschrift: Credentiales.

Ferdinandus etc.

Spectabilis et Magnifice syncere dilecte, Salutem, Commisimus Magnifico Hieronymo à Lasco Palatino Syradiensi Consiliario et Oratori nostro fideli nobis dilecto non-

nulla vobis nomine nostro referenda, sicuti ab eo coram intelligetis, quę cum de mente et voluntate nostra procedant, vos ideo impense et perquam studiose hortamur, vt eidem Oratori nostro in his, quę verbis nostris vobis exponet, plenam et indubitatam fidem adhibere, vosque superinde ita gerere et exhibere velitis, prout in vos plane confidimus et nostra erga vos gratia liberalitateque regia omnino compensabimus, Datum 8na Septembris 1539

Fiant decem cum suprascripto titulo in simili
Item decem cum titulo Magnifice et Præstans

XVII.

Beglaubigungsschreiben Desselben für Tranquillus Andronicus an Stephan, Wojwoden der Moldau.

Wien, 9. September **1539.**

Aus dem Concepte Adam Carl's im k. k. geh. Haus- Hof- und Staats-Archive. Überschrift: Wayuodæ Moldauiensi Stephano.

Ferdinandus etc.

Spectabilis et Magnifice syncere dilecte, Commisimus Egregio fideli nobis dilecto Tranquillo Andronico nonnulla vobis nomine nostro exponenda, sicut coram ab eo intelligetis, Quare vos requirimus et hortamur, vt ei in ijs quę sic verbis nostris referet plenam et indubitatam fidem adhibere vosque superinde ita gerere velitis prout in vos clementer confidimus, Quod gratia nostra regia recognoscemus, Datum Viennę 9na Septembris 1539

XVIII.

Schreiben Desselben an Alexius Thurzó.

Wien, 9. September **1539.**

Aus dem Concepte Adam Carl's im k. k. geh. Haus- Hof- und Staats-Archive. Überschrift: Turzoni.

Ferdinandus etc.

Spectabilis et Magnifice fidelis dilecte, Ostendit nobis Magnificus fidelis nobis dilectus Hieronymus à Lasco Palatinus Syradiensis Consiliarius noster sibi a pluribus in Regno nostro Hungarię tendi insidias, Quare vt ab ijs melius sibi cauere possit, *tibi* harum serie firmiter committimus et volumus, vt illum de præsenti in certis negotijs nostris expeditum cum comitiua equis curribus idque genus alijs quantum satis est et necessarium ad loca sibi secura deduci omnino *facias*, Nostram in eo expressam et omnimodam *executurus* voluntatem, Datum Viennæ 9na Septembris 1539

vobis

curetis

executuri

In simili mutatis mutandis
Prudentes et Circumspecti fideles dilecti

XIX.

Schreiben des Matthias Lobodzki an König Ferdinand I.

Käsmarkt, 29. November 1539.

Aus dem eigenhändigen Originale im k. k. geh. Haus-Archive. Beantwortet unter Nr. XX.

Sacre ac Sacratissime Romanorum Hungarie Bohemieque etc. Regie Maiestati domino et domino Clementissimo

Das über rothes Wachs gebreitetem Papiere aufgedrückte Siegel zeigt das Wappen Iastrzębiec, zu welchem die Familie Lobodzki gehört.

Sacra ac sacratissima Regia Maiestas et domine domine Clementissime

Premissa fidelissimorum seruiciorum meorum ac perpetue seruitutis mee commendacione, Non dubito Clementissime Rex non excidisse Maiestati vestre ex memoria, quod ad Maiestatem vestram miseram nunccium, Significando Maiestati vestre, que hic in scepusio Marsalcus et Capitaneus Serenissimi domini Regis polonie patrauit, Circa hoc significaueram eciam Maiestati vestre de quibusdam Litteris subditorum Regis polonie in falsitate suspectis, totusque in eo fueram cum egregio petro polankay, vt potuissemus querere et inuestigare originem talis falsitatis, Cumque ad id faciendum me totum iam composuissem, Interuenerunt interim rumores et noua ex varijs partibus, quomodo faccio partis aduerse Mathias videlicet bazo de Muran et podmaniczky, dolis malis agerent quo pacto Ciuitatem Kesmark circumvenire et intercipere possent, Vnde sit fomes talium eorum conatuum, ita Maiestas intelligat, sicuti ego non ex wlgaribus domini Lasky et meis amicis accepi, Quod serenissima domina Regina polonie intellecta profeccione ista domini Lasky in turciam, vehementer illi ob hoc rebusque illius omnibus infensa est, adeo quod eciam iram suam erga illum manifestauerit palam dicendo, Ve michi, numquam, inquit, plus timui ab aliquo homine sicuti nunc ab ipso Lasky timeo, Et subiunxit, Ecce Lasky in turciam profectus est in ruinam Regis Ioannis et filie mee, Et mvlta alia que longum esset describere, illa serenissima Regina, contra dominum Lasky ob talem illius profeccionem irata loquuta est, Qua re intellecta comvnes amici domini Lasky et mei, nuncciauerunt michi, vt omni qua possem diligencia Ciuitatem Kesmark custodirem, Suboluisse se aliquid nuncciantes, quomodo ipsa Serenissima domina Regina polonie dedisset consilium Regi Ioanni, vt Kesmark Ciuitatem quibuscumque modis posset interciperet, rata fortassis, vt si hunc locum in hungaria dominus Lasky amiteret, ipse et vxor sua oporterent in Regno polonie manere, Sicque et Rex Ioannes in hungaria, et ipsa Serenissima domina Regina polonie in polonia, facile vindicarentur in domino Lasky hanc illius in turciam profeccionem, Multaque molitur et consultat illa Serenissima domina Regina, quo pacto dominum Lasky et illius honorem pesundare possit, Quibus Rebus ego intellectis, bene prouisis castris meis, ipse in Kesmark maneo, nichil pro possibilitate mea omitens, quod ad prouisionem, contra maleuolencium machinaciones, pertinet, Nec aduc habui tantum temporis vt potuissem

ab hinc discedere, et ire ad capitulum Scepusiense, vt cum petro polankay falsitatem illam inquisivissemus, Interim tamen egi quod secundum comissionem Maiestatis vestre, Castellanus Magnifici domini Tursonis de Castro Scepusiensi, captiuauit illum quondam notarium capituli, qui ex mvltis causis de illa falsitate suspectus est, Itaque si Serenissimus dominus Rex polonie miserit ad Maiestatem vestram vel ad dominum tursonem in causa captiui illius notarij, Maiestas vestra et dominus turso dicant aliquam aliam causam captiuitatis illius notarij, de falsitate vero nulla aduc fiat mencio, nemo enim scit causam captiuitatis ipsius notarij, de qua re volui Maiestatem vestram in tempore esse avisatam vt et Maiestas vestra domino tursoni hoc significaret

Preterea Clementissime domine non ab re esset, vt propter meas hic circa Ciuitatem Kesmark ocupaciones, ac eciam propter Serenissimi domini Regis polonie in me iram et vindictam, Maiestas vestra Sacratissima adderet domino petro polankay aliquem alium, et precipue georgium varkocz aulicum Maiestatis vestre, cuius eciam res agitur, qui talem falsitatem et in capitulo inuestigaret et captiwm examinare sciret, Ego eciam in ea re consilio eis non deessem, quod si Maiestas vestra fecerit, necessarie erunt alie littere preceptorie ad Capitulum scepusiense et ad conuentum Iasow in personam ipsius georgij varkocz et petri polankay vt in eorum presencia omnes scepusiensium metarum perquirantur littere

Quod vero ad prouisionem Ciuitatis Kesmark atinet, Rogo Maiestatem vestram Sacratissimam, velit Maiestas vestra adiuuare me centum peditibus, qui essent hic in Custodia Ciuitatis Kesmark, Et licet ego vna cum vxore domini Lasky, que hic est et cum puerulis suis, conduxi pedites tot quot potui pro Ciuitatis presidio, at tamen aduc indigerem centum peditibus, sumptum vero non habeo, vt eos soluere et conducere possem, Scio quidem certo quod dominus Casper Scheredi Capitaneus Maiestatis vestre, non deerit michi foris tempore necessitatis, Sed tamen et ille continuo hic esse non potest, nec eciam liceret illi illas partes vbi castra sua habet relinquere exutas presidijs, Ego reuera Clementissime domine de foris a nulla vi timeo, sed intus non confido aliquibus Ciuibus Ciuitatis Kesmark, et avisatus sum aliunde aliquid prodicionis fore inter aliquos ex eis, nondum tamen expiscari potui quidquam quidnam sit illud, aut qui sint illi, nichilominus illis parum confido, scio enim in cordibus eorum aduc herere innatum hereditarium affectum erga Regem Ioannem cuius hereditarij semper fuerunt, Itaque maioribus presidigis si sumptus michi esset intus indigerem, Non est opus germanis peditibus et qui sumptu magno indigerent, inuenirentur hic pedites boni, qui duorum florenorum stipendio pro mense contenti essent, sicut et alios hic conduxi

Et licet nesciam Sacratissime Rex ac domine clementissime, an dominus Lasky ad tam longum iter per Maiestatem vestram missus sit, vel an ipse ex sua aliqua priuata necessitate tanto itineri ac tam periculoso se commiserit, nichil enim neque michi, neque alicui ex suis, preter hoc quod in franciam proficisci debuit, dixerat, que res eciam summe vxorculam illius conturbauit, immo et in aduersam valitudinem congecit, quod nesciuerit de tali illius profeccione in turciam, vtcumque sit, hoc certo scio, vbi vbi ille sit, et quidquid agat, illum esse optimvm ac fidelem Maiestatis vestre seruitorem, Qui

si reuertetur, merebitur Maiestati vestre, si Maiestas vestra aliquam impensam in conseruanda ciuitate sua Kesmark fecerit

Quod superest, Maiestatem vestram Sacratissimam feliciter et cum tota domo Maiestatis vestre valere desidero, cum felici Maiestatis vestre dominiorum incremento, Cuius Maiestatis gracie me et mea fidelissima seruicia comendo, Datum ex Kesmark, vigesima nona nouembris anno domini .1.5.3.9.

Eiusdem Maiestatis vestre Sacratissime

fidelis seruitor

Mathias Loboczky etc. manu propria

XX.

Schreiben König Ferdinands I. an Matthias Lobodzki.

Wien, 15. December 1539.

Aus dem Concepte im k. k. geh. Haus- Hof- und Staats-Archive. Überschrift: Loboczky. *Antwort auf Nr. XIX.*

Ferdinandus etc.

Strenue fidelis dilecte, Accepimus literas tuas de xxviiij Mensis Nouembris quibus nos certiores facis prolixe, periculum esse ne oppidum Kesmarck certorum hominum machinatione intercipiatur, captumque esse iam illum quondam Notarium Capituli Scepusiensis, qui ex multis causis de intercipiendo illo oppido suspectus habeatur, quantum autem huc attinet totam mentem et voluntatem nostram ex literis nostris quas cum his accipies poteris cognoscere itaque te ad illas reijcimus,

Verum de presidijs in idem oppidum collocandis, deque opportuna munitione facienda, Annuimus sane propter fidelia et grata seruitia Spectabilis et Magnifici nobis dilecti Hieronymi à Lasko uti dica tam de bonis suis quam de tuis proueniens in vsum duntaxat tuendi conseruandique istius oppidi retineri et impendi possit, prout literas eiuscemodi consensus nostri similiter his adiunximus

Porro vbi flagitas vti Egregium fidelem nobis dilectum Georgium Warkocz aulę nostrę familiarem pro eius oppidi tuitione isthuc emandare velimus, id quidem ultro facturi plane fuissemus nisi profectio nostra ad Cæsaream Maiestatem quam propediem ingressuri sumus consilium nostrum immutasset, Quare mandamus tibi, ut de suscepta ista tua cura nihil ipse remittas, sed in eam ut debes fideliter incumbas, desque operam ut non modo ne oppidum illud cęteraque Lasky bona quicquam detrimenti capiant, sed et uxor liberique eius in tuto maneant, tuaque opera consilio et auxilio subinde iuuentur et conseruentur, id quod de tua in nos fide nobis pollicemur, gratiaque nostra Regia quandoque recognoscemus, Datum Viennę die 15 Decembris Anno 39

XXI.

Schreiben Desselben an Anna Laska.

Wien, 15. December 1539.

Aus dem Concepte im k. k. geh. Haus- Hof- und Staats-Archive. Überschrift: Vxori Lasky.

Ferdinandus etc.

Spectabilis et Magnifica fidelis nobis grata, Quoniam Maritus tuus Spectabilis et Magnificus fidelis nobis dilectus Hieronymus à Lasko Palatinus Syradiensis Consiliarius noster hoc tempore à te abest, eiusque pręsentia frui tibi non licet, Nos pro paterno nostro rerum suarum tuarumque studio mandauimus Strenuo fideli nobis dilecto Mathię Loboczky Consiliario nostro negotiumque ei dedimus ut interim pro tua incolumitate liberorumque tuorum ac bonorum omnium conseruatione nihil laboris curę diligentięque pręterminitat, sed suo consilio et auxilio vbique pręsto tibi sit ne absente Marito tuo quicquam forte detrimenti capias aut aliqua lęsione damnoue et iniuria afficiaris, quod quidem ne fiat, utque magis instructam te reddere, et aliorum insidias, si quę fuerint, depellere possis, permisimus iam consensumque dedimus ut Dicam pręsentem tam ex bonis ipsius Loboczky quam Mariti tui prouenientem retinere et pro commodo bonorum tuorum administrare possis et valeas, id quod tibi gratiose significandum duximus, vti scires res Mariti tui tuasque omnes pro eo ac debent magnę nobis curę esse et semper fore, Datum Viennę die 15 Decembris Anno 39

XXII.

Schreiben Desselben an Hieronymus Laski.

Wien, 16. December 1539.

Aus dem Concepte im k. k. geh. Haus- Hof- und Staats-Archive. Überschrift: Hieronymo Lasky. *Am Rande links:* Ciffra, *und weiter unten:* Duplicatæ.

Ferdinandus etc.

Magnifice fidelis dilecte, Certiorem te clementer reddimus plęrosque homines male habere profectionem istam tuam in Turciam, ideoque tibi infensiores esse, ut adeo haud parum vereamur ne tibi quoquo modo in reditu insidię struantur, et ad te intercipiendum machinationes subornentur, quas quidem ut certius vitare, tuaque incommoda facilius propulsare queas, volumus hortamurque te ut reditum tuum caute prudenterque instituas, ac ut nobis videtur per Bossniam aut Ragusium potius quam uel Poloniam uel Hungariam iter facias, curesque diligenter ne te usquam pręcipites in itinere aut periculo personam tuam exponas, quod si vero aliquid literarum ad nos dare velis, non inconsultum erit illas similiter per Bossniam aut Ragusium et non per Poloniam uel Hungariam ad nos transmittere, scribas tamen primo quoque tempore, magno enim desyderio tenemur ea omnia quę per te hactenus acta et transacta sunt, cognoscendi

*

Cæterum scripsit ad nos Maiestas Cæsarea se decreuisse in Flandriam idque per Galliam proficisci, nullumque sibi dubium esse quin Deo volente circa medium Ianuarij emenso toto itinere in Flandria sit futura, petens à nobis ut eo quoque ueniremus, siquidem et Rex Gallię adesse certo statuisset, Sumus itaque in procinctu et propediem iter ingressuri, sperantes eum Conuentum toti Christianitati maximas vtilitates allaturum, id quod te quoque scire voluimus, Datum Viennę die 16 Decembris Anno 39

Postscripta scire te uolumus Fratrem Georgium cum amplissimis promissis in legatione à Ioanne ad Turcam esse emandatum, illumque omnes vias tentaturum esse, omnesque insidias structurum, quibus te è medio tollere possit

XXIII.

Schreiben des königlichen Secretärs Paul Bornemisza an König Ferdinand I.

Gran, 20. December 1539.

Aus dem eigenhändigen Originale im k. k. geh. Haus- Hof- und Staats-Archive.

Sacre Regie Maiestati Domino meo Clementissimo

Das über rothes Wachs gebreitetem Papiere aufgedrückte Siegel zeigt das Wappen Bornemisza's.

Sacra Regia Maiestas domine Clementissime, Prępmissa fidelium seruiciorum meorum in graciam Maiestatis Vestrę Sacrę Commendacione, Strigonium ueni Sabato quod fuit xx^a^ Decembris, Hic audiui pro certo Regem Ioannem, Buda, celeri itinere, Varadinum uersus, die xvij^a^ eiusdem Mensis, discessisse, relicta Regina Budę, Frater Georgius cum eo abiuit, quem post paucos dies, cum centum electissimis Equitibus, Constantinopolim expedire constituit de Varadino, pro quo publicę Suplicaciones Budę et pręcaciones factę sunt, iussu Regis, pro fęlici illius discessu et reditu, Cęterum Prouisor Arcis Strigoniensis dixit mihi quod a quibusdam intellexisset Hieronymum Lasky Constantinopoli detentum esse, usque ad aduentum Nuncij Regis Ioannis, qui illuc die penultima Octobris peruenerat,

Hęc ex itinere ad Vestram Maiestatem Sacram exaraui, nunc recta per Budam, Varadinum, celeri cursu, proficiscar mandata Vestrę Sacrę Maiestatis fideliter executurus, quicquid noui habuero, ex Buda rursus ad Maiestatem Vestram Sacram perscribam, in cuius Graciam me humiliter commendo, Quam deus optimus maximus seruet incolumem toti Reipublicę Christianę, datę Strigonij die xx^a^ Decembris anno domini 1539

Eiusdem Vestrę Sacrę Maiestatis

perpetuus Seruitor

Paulus Bornemyssa

XXIV.

Schreiben König Ferdinands I. an Chosrew Beg, Sandschakbeg von Bosna.

Wien, 29. December 1539.

Aus dem Concepte im k. k. geh. Haus- Hof- und Staats-Archive. Überschrift: Bassæ Bosnensi.

Ferdinandus etc.

Magnifice et Pręstans Vir, Dedimus inpręsentiarum literas ad Magnificum Hieronymum à Lasko Palatinum Syradiensem, easque una cum his ad vos transmittendas duximus, propterea quod sua opera diligentiaque ad Curiam Excellentissimi et Potentissimi Turcarum Cæsaris, apud quem nunc agit, facile celeriterque perferri possint, quoniam autem pręfati Cæsaris magnopere interest plurimumque refert, ut eędem literę quam primum quamque celerrime ad manus dicti Lasky perueniant, Idcirco maiorem in modum clementer vos hortamur velitis ad id studium vestrum adhibere et non tam nostra quam eiusdem Cæsaris causa nihil in eo uel laboris uel festinationis pretermittere, Id quod nobis in primis gratum erit, et sicubi dabitur occasio sane perbenigne recognoscemus, Datum Viennę die 29 Decembris Anno 39

XXV.

Schreiben der Königinn Anna, Gemahlinn König Ferdinands I., an Alexius Thurzó.

Wien, 5. Februar 1540.

Aus dem Concepte im k. k. geh. Haus- Hof- und Staats-Archive. Überschrift: Thurzoni.

Anna etc.

Spectabilis et Magnifice fidelis dilecte, Venit hodie ad nos ex Turcia rediens Spectabilis et Magnificus fidelis nobis dilectus Hieronymus à Lasko Palatinus Syradiensis ostenditque nobis se Inducias a Turcarum Imperatore attulisse, sed quousque et quibus conditionibus illę confectę sint rescire non potuimus, Habet autem literas ad Serenissimum Principem Dominum et Conthoralem nostrum dilectissimum in quibus hæc omnia explicate continentur, eas non visum fuit nobis aperire, verum quoniam idem Lasky per equos dispositos magnis itineribus ad pręfatum Serenissimum Dominum et Conthoralem nostrum profecturus est, satius esse duximus de hoc toto negotio certam et plenam informationem à Dilectione sua expetere, quam indubie quanto otyus fieri poterit nos percepturas confidimus, Mandantes interea tibi firmiter, uti illos qui in Confinijs Regni Sclauonię sunt superinde certiores quam primum quamque celerrime facias et ut vicissim se pacifice gerant, nullas excursiones faciant, nullamque hostilitatem et vim quoquo modo exerceant, mandes, desque omnem operam vt omnibus sumptibus qui pro conducendis equitibus et comparandis copijs hoc tempore fieri debebant parcatur et ut nulla stipendia distribuantur, quamquam tamen ea quoque ineunda ratio est, ut pręparatio interim ad bellum et apparatus necessarij ne desint aut intermittantur, sed in eum

euentum iusta etiam et oportuna prouisio fiat quo non omnino imparati aut non vigiles esse reperiamur, siquidem hic hostis versutus est et callidus, qui suas occasiones non negligit, prout longa experientia passim sensimus, quare vigilandum erit solicite et diligenti exploratione subinde peruestigandum, quid hostis agat, quid machinetur, quorsum animum adijciat, ut tanto celerius pro rerum occurrentium conditione consilium capere, et remedium adhibere possimus, quicquid autem ad nos a memorato Serenissimo Domino et Conthorale nostro allatum fuerit, tecum protinus communicabimus, ut te rebus omnibus pro Dilectionis suę sententia accommodare valeas, Nostram in pręmissis seriam exequuturus voluntatem, Datum Viennę die 5 Februarij Anno 40

XXVI.

Schreiben der Königinn Anna an Peter Keglewitsch, Ban von Dalmatien, Kroatien und Slawonien.

Wien, 5. Februar 1540.

Aus dem Concepte im k. k. geh. Haus- Hof- und Staats-Archive. Überschrift: Petro Keglewyth.

Anna etc.

Magnifice fidelis dilecte, Rediens ex Turcia Spectabilis et Magnificus fidelis nobis dilectus Hieronymus a Lasko venit ad nos asseruitque se Inducias a Turcarum Imperatore adferre et propterea sese in procinctu esse ut quam primum per equos dispositos ad Serenissimum Principem Dominum et Conthoralem nostrum Dilectissimum proficiscatur, cui etiam literas ab eodem Imperatore Turcarum esset redditurus, Quoniam autem ad quod tempus et sub quibus conditionibus illę Inducię confectę essent, urgentius ab ipso sciscitari nolebamus, eaque omnia in dictis literis expressa esse intelleximus, nihil certi donec pręfatus Serenissimus Dominus et Conthoralis noster plenam informationem ad nos dederit, inpręsentiarum superinde tibi scribere possumus, Hoc vnum duntaxat tibi strictissime interim mandantes, ut statim acceptis lectisque his literis nostris ijs qui in Confinijs istis sunt pręcipue uero in Zeng Ottoschitz Wihitsch et Repitsch alijsque locis circumcirca mandes, ut se vicissim ab armis contineant, nullamque hostibus occasionem et ansam prębeant, qua ad violandas istiusmodi Inducias merito incitentur, deinde etiam iniungas ut quoniam hosti fidere non satis tutum sit, diligenter sibi ipsis prouideant, ne ex improuiso opprimantur, et damnum capiant, Tu vero quoque ante omnia curabis ut accuratissime explorationes quid Turcæ agitent, quid consilij captent, subornentur et exerceantur, vt nos de omnibus quam celerrime certiores reddere possis, nam nos licet Inducias firmiter obseruare statuimus idque ipsum iam Generali Capitaneo designato alijsque quorum interest iniunximus, tamen nolumus prorsus esse securę, quin iussimus iam ut eæ etiam prouisiones et pręparationes fiant quę in omnem euentum necessarię futurę sunt, id quod tibi gratiose significandum duximus, Datum Viennę die 5 Februarij Anno 40

XXVII.

Schreiben des Alexius Thurzó an König Ferdinand I.

Schintau (Sempthe), 18. Februar 1540.

Aus dem eigenhändigen Originale im k. k. geheimen Haus-Archive. Beantwortet unter Nr. XXXIV.

Sacratissime Regie Maiestati Domino meo clementissimo ad manus proprias Cito

Das über rothes Wachs gebreitetem Papiere aufgedrückte Siegel zeigt das Wappen Thurzó's.

Sacratissima Maiestas Domine clementissime

Premissa fidelium Seruiciorum meorum humillima Commendacione etc. Ea que Iohannes Rex cum suis agitabat et consultabat Waradini quam sint consona et conformia pacis tractatibus inter Maiestatem vestram et illum iureiurando firmatis, nemo est qui non videat et non intelligat, hinc Maiestas vestra facile elicere potest, quid et in futurum ab illo sperari debeat, maxime cum vxor illius Regina sit pregnans, que si masculum enixa fuerit partum, exponetur misera Hungaria nouis periculis et calamitatibus, et Maiestati vestre noue cure accrescent, quibus meo iudicio primo quoque tempore maxime si cum Turca pax certa concludi poterit, occurrendum foret, tentabit enim et in posterum Iohannes omnibus modis et maximis largicionibus aput Turcam pro se et heredibus suis eam partem Regni quam nunc possidet obtinere, neglectis vt premisi omnibus federibus cum Maiestate vestra initis, sicuti et modo facere intendebat cum esset Waradini per suum fratrem georgium, cum quo volebat ire precipuos Nobiles et Hungarie et Transilvanie ad prestandam obedienciam, et censum, ac omnem subieccionem Cesari Turcarum, Ista quanta pericula afferant non modo Regnis Maiestatis vestre, verum et toti reipublice cristiane, facile omnibus liquet, Si enim Turca Regnum Hungarie in potestate sua, vel ad arbitrium suum habeat, nouit Maiestas vestra quam diu possint stare Regna Maiestatis vestre, Nunc se commoditas omnis offert hisce negocijs prospiciendi, nam Maiestas vestra est nunc presens aput Sacratissimam Cesaream Maiestatem, que iam vnita est cum Rege gallorum, Iohannes Rex est exosus Turce, a quo alioquin nunquam aliud preter dolos fraudes et violaciones federum expectari possunt, nunc instandum, nunc laborandum, vt hoc Regnum in quietum statum commodo reipublice cristiane, et Regnorum liberorumque Maiestatis vestre collocari possit, vno vel alio modo, de quibus Maiestas vestra sat consilij habet, Non est autem multum confidendum in privata pace cum Turca, crederem esse tucius, quod ista pax vel inducie fierent communi omnium cristianorum principum nomine, vel saltem principum confederatorum, quam ob leues enim causas soleat Turca cum vno vel altero principe violare federa, Maiestas vestra suo malo experta est, Sub hijs nichilominus pacis tractatibus cum Turca, non est omittendum quin fiant provisiones solite, ymo apparentur belli necessaria, ne Turca solitis dolis nos inparatos aggrediatur, Interea Maiestas vestra intellectis hijs que dominus Lasky attulit dignabitur nos de statu rerum informare quibus eciam hic negocia Maiestatis vestre conformari possint, Expecto et ego exploratores ex Turcia in horas, Credat autem michi Maiestas vestra (id enim ex bonis et certis locis

habeo) Iohannem nichil minus cogitare quam conclusam pacem execucioni demandare, imo vel ex presentibus inducijs facile apparebit cuius animi sit erga Maiestatem vestram, Orator polonus aduc est Bude aput Iohannem, vrget assignari Regine super certis bonis terrestribus dotem et intertencionem, sed et secreto agit quo pacto eciam opera Regis sui Res Ioannis cum Turca componi possint, Ego cras me hinc conferam Posonium, hactenus hic non recte sanus coactus fui manere, Cum hijs me et fidelia seruicia mea Maiestati vestre humillime commendo, In Sempthe 18. Februarij Anno 1540.

fidelis Seruitor
Thurzo

XXVIII.

Schreiben der Königinn Anna an Thomas Nádasdy.

Wien, 19. Februar 1540.

Aus dem Concepte im k. k. geh. Haus- Hof- und Staats-Archive. Überschrift: Nadaschdy.

Anna etc.

Magnifice fidelis dilecte, Redditę sunt nobis literę tuę de feria quinta post Cinerum in quibus humillime flagitas ut te super Inducijs per Spectabilem et Magnificum fidelem nobis dilectum Hieronymum a Lasko Palatinum Syradiensem allatis certiorem reddere dignaremur quo ita nimirum rebus Castrorum tuorum quę in Confinijs Turcarum sunt facilius certiusque accommodare te possis, ad quas ipsas literas hoc tibi inpręsentiarum clementer respondendum duximus, Venisse ad nos quidem superioribus diebus Hieronymum a Lasko, attulisseque a Turcarum Cæsare inducias sed quod ad tempus duraturę et quibus modis confectę fuerint rescire sane non potuisse nam literas in quibus illa omnia continebantur non visum fuit aperire, eundem itaque sic ad Serenissimum Principem Dominum et Conthoralem nostrum dilectissimum per equos dispositos iter arripientem dimisimus literasque simul ad pręfatum Serenissimum Dominum et Conthoralem nostrum ei dedimus petentes quatenus nos dilectio et Maiestas sua celeriter edoceret et expressam informationem super prędictis inducijs ad nos mitteret, quemadmodum etiam iam indies resolutionem et responsum eiusmodi expectamus, Quod cum allatum fuerit non patiemur te illud ignorare

Cæterum quemadmodum interea temporis Prouinciarum nostrarum Statibus, Generali Capitaneo, Regnorum istorum Bano cęterisque nonnullis mandauimus, ut se donec responsum habuerimus, ab armis contineant, nullamque Turcis vim inferant, ita tibi quoque mandamus uti idem facias, sed nihilominus bonam cautionem adhibeas diligentique inuestigatione explores et perlustres quid Turcę agitent quid moliantur et machinentur, ne si ex improuiso, sicut eorum mos est, in ista loca erumpere tentent, nulla prouisio nulla obsistendi ratio pręparatioque in procinctu esse videatur, et si quid huiusmodi certi exploratique habueris id nobis quam citissime potes significes, Id quod te pro tua prudentia fide et constantia sedulo et indefesse curaturum plane confidimus, Datum Viennę die 19 Februarij Anno 40

XXIX.

Schreiben König Ferdinands I. an Alexius Thurzó.

Luxemburg, 21. Februar 1540.

Aus dem Concepte im k. k. geh. Haus - Hof - und Staats - Archive. Überschrift: Turzoni.

Ferdinandus etc.

Spectabilis et Magnifice fidelis dilecte. Quamuis iam antea acceperis a Serenissima Conthorale nostra Charissima id quod de Inducijs Turcicis actum sit, nihilominus tibi Nos quoque clementer significare voluimus Magnificum Hieronymum a Lascko Palatinum Syradiensem Consiliarium nostrum fidelem nobis dilectum ad Nos peruenisse, qui nobis retulit, se Constantinopoli fuisse, et quod sub eodem tempore illuc etiam Cæsar Canthelmus Orator Régis Gallorum peruenerit, ad pertractandum iamdudum ceptum negotium Induciarum inter ligam Christianam et Turcharum Principem, quodque sic in huiusmodi tractationibus tam nostro quam dictę ligę nomine obtentę sint Inducię durature ad sex menses a die prima Ianuarij proxime preteriti computandos, Quod tibi ultra priorem notificationem a Serenissima Conthorale nostra acceptam ideo significare uoluimus, ut quantum ad te spectat iussu et mandato nostro cures atque efficias, quo eiusmodi Inducię inuiolabiliter obseruentur, et dicto communi hosti ansa illas infringendi non prebeatur, Nostram in eo seriam et omnimodam executurus voluntatem, Datum in Ciuitate Lucenburga die 21 Februarij 1540.

XXX.

Schreiben Desselben an Peter Keglewitsch.

Luxemburg, 21. Februar 1540.

Aus dem Concepte im k. k. geh. Haus - Hof - und Staats - Archive. Überschrift: Keglewith Bano. *Die mit Cursivlettern gedruckte Stelle ist unterstrichen.*

Ferdinandus etc.

Magnifice fidelis dilecte. Significamus tibi Nos pro bono et commodo Regnorum, Prouinciarum, ac fidelium Subditorum nostrorum cum Turcharum Cæsare Inducias sex Mensium, qui primo die Ianuarij proxime preteriti currere inceperunt, iniuisse, Cum itaque deceat et omnino uelimus, ut firmiter inuiolabiliterque obseruentur, Tibi serio ac sub graui indignatione nostra districte precipiendo mandamus, ut durantibus eiusmodi semestribus Inducijs contra prouincias et homines dicto Cęsari Turcharum subiectos nihil tale per te ipsum uel alios committere, aggredi, uel tentare presumas, quod aduersum eiusmodi Inducias factum vel attentatum existimari, uel dictus Princeps Turcharum ansam illas infringendi inde arripere possit, sed potius ab omni violentia et contraria actione ita penitus abstineas ut per Nos non stare appareat quo minus illę firmiter

et inuiolabiliter obseruentur, *Quod quidem etiam apud Subditos istos nostros ex officio tuo per te curari atque effici uolumus*, Nostram in eo omnino seriam et expressam executurus voluntatem. Datum in Ciuitate Lucenburga die 21 Februarij 1540.

In simili Thomę Nadasdy Ladislao More Francisco Thay Eg. Francisco Zay dempta clausula subducta

XXXI.

Schreiben des Alexius Thurzó an König Ferdinand I.

Schintau, 22. Februar 1540.

Aus dem eigenhändigen Originale im k. k. geh. Haus- Hof- und Staats-Archive. Adresse und Siegel wie bei Nr. XXVII.

Sacratissima Maiestas Domine clementissime etc.

Premissa fidelium Seruiciorum meorum humillima commendacione. Maiestas vestra scire dignetur quod Commissarij Iohannis Regis ex Strigonio discesserunt, causantes, mandati litteras Maiestatis vestre in personam Pauli Karol produci non potuisse, cuius autem negligencia littere ille non sunt expedite, reddant racionem Maiestati vestre, et cum alioquin Iohannes Rex semper abhorruerit ab istis iudicijs Commissariorum, facile hinc occasionem accepit, vt illa intermitterentur, et alioquin nulla michi vnquam spes fuit quod ista iudicia eciam si fuissent celebrata vllam execucionem per Iohannem accepissent. Quid multis? Maiestas vestra querat vna cum consilio et auxilio Cesaree Maiestatis res suas in regno Hungarie stabilire, quia illa que hactenus inter Maiestatem vestram et Iohannem tractata et conclusa sunt, nunquam sorcientur effectum, et nichil minus cogitat Iohannes et maior pars suorum adherencium, quam vt Maiestas vestra in regno Hungarie succedat, et hoc ipsum querunt eciam aput Turcam efficere varijs artibus, sicuti ex bonis et certis locis hoc assequi potui, et postremo verget hoc non modo in detrimentum Maiestatis vestre, sed periculum quoque regnorum suorum. Quid enim hoc aliud est, quod Iohannes intendit, quam regnum hoc tradere in potestatem Turcarum, quantum autem bona pars Hungarorum turcizat, Maiestas vestra nouit. Ego nunc crederem omnibus modis, auxilio Cesaree Maiestatis et Regis Gallorum, querendas esse vias, quibus obtineri posset aput Turcam, vt pateretur Maiestatem vestram esse dominum et regem regni Hungarie secluso Iohanne, eciam si non modo racione Hungarie, sed eciam aliorum regnorum et prouinciarum suarum esset illi aliquid magni contribuendum. Ego alioquin video hec regna breui peritura, paruam eciam spem habeo in concordia principum cristianorum que raro diu durare solet, et circa hanc noue semper emergunt vix complanande difficultates. Cum nunc Turca aliquantisper sit commotus contra Iohannem Regem facilius Maiestas vestra desiderio suo aput illum potiretur. Alioquin studet nunc Iohannes maximis muneribus quibus potest animum Turce iratum placare et Bassas corrumpere, quo facto res Maiestatis vestre nunquam succedent. Ista fortassis etsi insipienter, sinceriter tamen Maiestati vestre propono, neque ea suaderem,

nisi viderem plane Iohannem cum Maiestate vestra mala fide et dolose procedere. At longum eciam est expectare Maiestati vestre et Regnis suis vt potentatus reipublice cristiane omnes vniti tam potentem hostem, vt est Cesar Turcarum, a nostris et suis ceruicibus propellant, et vix aliquo alio tempore ita commodo Maiestas vestra, vti premisi, rebus suis et regnorum suorum consulere potest, quam nunc in presencia Cesaree Maiestatis et rebus nunc vndequaque sic stantibus. Subtimendum eciam, ne quod nunc videretur faciundum vel tractandum cum Turca per Maiestatem vestram honestiori via, tandem subditi Maiestatis vestre compulsi extrema necessitate ad turpiora et magis periculosa, accepto primum maximo incommodo, cum Turca condescendant, que et Maiestati vestre non parum detrimenti afferrent. Hec a me ita sinceriter et fideli animo ad Maiestatem vestram scripta Maiestas vestra clementi animo interpretetur et accipiat, nec arbitretur omnino esse vana, cuius me clemencie humillime commendo. In Sempthe 22. Februarij Anno 1540

fidelis Seruitor
Thurzo

XXXII.

Schreiben der Königinn Anna an die ungrische Regierung.

Wien, 22. Februar 1540.

Aus dem Concepte im k. k. geh. Haus- Hof- und Staats-Archive.

Anna etc.

Reuerende Spectabilis Magnifici Egregij fideles dilecti, Dedimus superioribus diebus ad vos literas quibus de Inducijs quas Spectabilis et Magnificus fidelis nobis dilectus Hieronymus a Lasko Palatinus Syradiensis a Cæsare Turcarum attulit, certiores facti estis, mandauimusque etiam tunc ut in conducendis conscribendisque militibus donec a Serenissimo Principe Domino et Conthorale nostro dilectissimo responsum allatum fuerit, ne scilicet hoc tempore sumptus frustra fiant, supersederetis, et quidem non minus interea toti in hoc sitis ut subsidia pecuniaria in vsus necessarios colligantur, aliaque omnia subornentur et pręparentur quę vostro officio congruere et in quemcunque euentum nobis ac Regnis nostris vsui esse possunt, Id quod a vobis curatum perfectumque plane confidimus, Cęterum superuenerunt nobis iam literę a Magnifico fideli nobis dilecto Balthasare Banffy quibus sibi solutionem fieri flagitat sicut ab exemplo his incluso cognoscetis, Quare volumus ut si is de hac ordinatione nostra sicut supra recensuimus et in proximis literis nostris prolixe ostendimus admonitus non fuerit illum primo quoque tempore admonendum informandumque curetis et quicquid forte ante informationem istiusmodi in milites suos impendit ipsi tandem etiam rationabiliter refundi iubeatis neque committatis ut hac in parte propter seruitia sua damnum aliquod paciatur, Nostram in eo seriam et omnimodam exequuturi voluntatem, Datum Viennę die 22 Februarij 40

Regimini Regni Hungarię

*

XXXIII.

Schreiben der Königinn Anna an Alexius Thurzó.

Wien, 7. März 1540.

Aus dem Concepte im k. k. geh. Haus- Hof- und Staats-Archive.

Anna etc.

Spectabilis et Magnifice fidelis dilecte, Dedimus superioribus diebus cum Spectabilis et Magnificus fidelis nobis dilectus Hieronymus à Lasko Palatinus Syradiensis Inducias à Turcarum Cæsare attulerat ad te literas, quibus donec à Serenissimo Principe Domino et Conthorale nostro dilectissimo ea in re certum responsum quid fieri velit afferatur, iniunctum tibi fuit ut in conducendis conscribendisque equitibus Subsidij Regni nostri Hungarię nullos sumptus facias ijsque qui in confinijs istis sunt mandes, ut se ab omni vi et armis protinus contineant, caueantque rumpendarum Induciarum authores esse, sed interim tamen etiam dares operam, ut quę ad tempestiuam prouisionem faciendam pertinerent quęque ad depellendas hostium insidias, si quas ab illis subdole et sub hoc veluti prętextu strui contingeret, facto consultoque opus esse viderentur, nusquam non quantum quidem tui muneris est pro virili parte curentur et pręparentur, habeaturque hoc pręsertim tempore in colligendis pecunjis oblati subsidij per Regnicolas nostros prima atque potissima ratio quę ingruente necessitate ad vsus maxime opportunos in paratis atque in promptu haberi possint, Quoniam autem responsum illud pręfati Serenissimi Domini et Conthoralis nostri nobis iam allatum est, de eo te quidem illico commonefaciendum duximus, probari scilicet Dilectioni atque Maiestati suę ea quę a nobis super obseruatione Induciarum deque reliquis rebus necessarijs subornandis et pręparandis, in primis vero de pecunijs ut supra diximus colligendis ad omnes Regnorum et Prouinciarum nostrarum Status et magistratus scripta sunt, hortarique nos illam impense, ut quo istiusmodi ordinationi nostrę mos omnino geratur identidem instare et urgere velimus, quare iam quidem denuo te gratiose requirimus ut ea mandata nostra exhaurias et perficias, nilque remittas plane laboris et diligentię, ut ea que à Regnicolis istis nostris conclusa et oblata sunt, ad futuras necessitates in numerato habeantur, maxime cum Inducijs istiusmodi nequaquam fidendum sit, qui ut nostros incautos opprimat quasuis captat occasiones, neque tanti fidem suam quanti nostrorum calamitatem existimat quemadmodum tute etiam facile apud te potes memoria repetere atque perpendere

Cæterum quod ad obsidionem Arcis Zarwaskew attinet, ex inclusa Scheda germanica, quam ex literis memorati Serenissimi Domini et Conthoralis nostri excerpi iussimus, quę sit voluntas Dilectionis et Maiestatis suę dilucidius intelliges, postquam autem castellum illud quod per Balassienses e regione Arcis Zarwaskew erectum fuerat demolitum rursus et exustum esse constat, sicut ex literis Prefecti illius fidelis nostris Egregij Francisci Horwath, quarum exemplum in has coniecimus, deprehendere poteris, non videtur nobis iam ea ratio ineunda esse, ut armata manu quicquam agendum uel tentan-

dum sit, quanquam tamen in reliquis grauaminibus, quas idem Horwath in ijsdem literis suis prolixe exaggerat, magnopere refert, ut per te mature prouideatur, ne quid Ditio illa nostra detrimenti capiat utque controuersię illę per Commissarios vtrinque deputatos iuridica reuisione sedentur, subditique nostri deinceps illęsi et indemnes maneant, quod si non fit sique aduersarij audatię et temeritati suę modum nullum statuent, sed pergent nostros violenter et hostiliter lacessere tunc sane par erit ad eam defensionis tuitionisque subditorum nostrorum rationem condescendere, quam uel Serenissimus Dominus et Conthoralis noster iam ostendit et pręscribit, uel tunc rei necessitas et periculorum magnitudo requiret, Id quod tibi in pręsentiarum, quo te rebus omnibus attemperare, et negotia omnia ex sententia Serenissimi Domini et Conthoralis nostri certius commodiusque dirigere possis, perbenigne significandum duximus, Nostram in pręmissis omnimodam exequuturus voluntatem, Datum Viennę die 7 Marcij Anno Domini 1540

XXXIV.

Schreiben König Ferdinands I. an Alexius Thurzó.

Gent, 11. März 1540.

Aus dem Concepte Adam Carl's im k. k. geh. Haus- Hof- und Staats-Archive. Überschrift: Turzoni. *Zum Theil Antwort auf Nr. XXVII.*

Ferdinandus etc.

Spectabilis et Magnifice fidelis dilecte, Redditę sunt nobis binę litere tuę de 10 et 18 Februarij proxime preteriti ad nos date, in quibus ea que istic geruntur, et qui status rerum sit, cognouimus, quæ diligentia tua nobis grata fuit, petentes abs te vti eam continues, frequens scilicet scribendo ad nos de ijs rebus nouitatibusque que istic occurrerint, maxime vero ea, que de consilijs conatibusque Ioannis suorumque, aut ipsius Turci indagaueris, cum quo sex mensium inducias à nobis et ceteris confęderatis Principibus factas esse per alias literas nostras ex Lucenburga datas tibi significauimus, nunc vero in optima spe sumus consecuturam inde durabilem honestam nostrisque Regnis et Dominijs necessariam pacem cum eodem Turca ineundam, Quicquid autem sequetur in ijs, id postea ad te perscribemus

Ceterum Commissarijs nostris pro differentijs cognoscendis deputatis noua rursus Mandata hinc transmisimus, Quod si aliqui adhuc defectus restare viderentur volumus vt cum reliquis Consiliarijs nostris illos corrigendos emendandosque cures, Serenissimęque Reginę Annę Conthorali nostrę Charissimę consilium semper et opinionem vestram super ijs, que istic emergunt, quęque vel remedijs vel prouisionibus per nos adhibendis opus habent perscribatis, nihilque negligere ipse velis eorum quę pro munere offitioque tuo curari possunt et debent sicuti in prudentia vigilantiaque tua gratiose confidimus, et inprimis operam des vti promissa nuper dica tam per te quam per alios ad Cameram nostram administretur, ex qua ea quę ordinauimus pro necessitate solui numerarique possint

Porrò quod ad Ioannis practicas attinet, equidem operam dabimus ne illi à nobis vlla rumpendę pacis ansa prebeatur, si vero perget et inducias et pacis tractatus neque per se neque per suos obseruare, extunc ad paranda sumendaque aduersum illius conatus arma necessario adigemur, vtpote qui tot tantasque iniurias apertasque hostilitates diutius perferre non possimus neque ex dignitate aut ex re fidelium subditorum nostrorum sanè esset talia tam diu tolerare, Quare in euentu quo pacem induciasque Ioannes infringeret, curę nobis etiam nunc est vt eo statim tempore copias nostras in procinctu instructasque habeamus, quandoquidem omni studio, labore, sedulitateque in hæc incumbimus vti necessitatis tempore fideles Regnicolas nostros non deseramus, quorum de salute tranquillitateque constituenda non minus quam de alijs grauissimis rebus cum Sacra Cesarea Maiestate accuratissime agere tractareque nunquam cessamus, optima spe fulti nos hec ipsa negotia in eum statum perducere posse, qui tum Regnis et prouintijs nostris tum vniuersę etiam Reipublicę Christianę salutaris vtilisque sit futurus, et in ea quidem re assequenda toti nunc cum prefata Maiestate Cesarea versamur, apud quam nulli prorsus diligentię solicitationique hactenus pepercimus, quo ad optatum finem nostra et Regnorum nostrorum negotia dirigantur

Intelleximus autem ex multorum literis Arcem nostram Zarwaskew à Iohanitis obsessam eque regione illius nouum fortalitium contra inducias per eosdem extructum esse, quę res magnam nobis molestiam attulit et à nobis minime toleranda videtur, Idcirco dedimus non solum nos verum etiam Cesarea Maiestas tum ad Ioannem tum ad Regem Polonie super ea re literas grauissime sanè scriptas, que si nullum pondus apud Ioannem illum habebunt, plane necesse habebimus eiusmodi violentijs armata manu iamtandem obuiam ire, ad quod copias nostras paratas faciemus, Tibi interim iniungentes vti consilio operaque tua quantum potes prouideas, quo Arx iamdicta ab istorum grassatorum obsidione vno vel alio modo liberetur, si modo nondum liberata est, Nostram in ijs expressam executurus voluntatem, Datum Gandaui xj Martij 1540

XXXV.

Schreiben König Ferdinands I. an Georg Warkotsch.

Gent, 18. März 1540.

Aus dem Concepte Adam Carl's im k. k. geh. Haus- Hof- und Staats-Archive. Überschrift: Georgio Warkocz.

Ferdinandus etc.

Egregie fidelis dilecte, Mittimus impresentiarum ad te instructionem quandam et credentiales literas in tui personam à nobis expeditas sicuti videbis, Mandantes tibi vti apud Serenissimos Reges Reginamque Polonię iuxta instructionem illam nostram negotia Magnifici Hieronymi à Lasko etc. diligenter (petita tamen priuata audientia) nomine nostro agas, Quod si videris nihil te posse ijs rationibus, quas in instructione expressimus, apud Serenitates suas pro ipso Lasko proficere nempe quo indignationem sine

causa erga eum conceptam abijciant placabilesque sese prebeant, tunc bono modo demonstrabis illis nos merito ægre laturos si Serenitates suę nunc primum indignationem contra illum exercere vellent, ex quo bonum Christianitatis nedum nostrum proprium apud Turcam procurauerit, cum tamen antea eundem ipsum charum et acceptum habuerint, quando Regis Ioannis nomine non sine Reipublice Christiane iactura exitioque ad prefatum Turcham profectus fuerit, Cetera ex iamdicta instructione nostra percipies, Datum Gandaui 18 Martij 1540

XXXVI.

Schreiben Desselben an Simon Erdödy, Bischof von Agram.

Gent, 18. März 1540.

Aus dem Concepte Adam Carl's im k. k. geh. Haus- Hof- und Staats-Archive. Überschrift: Episcopo Zagrabiensi.

Ferdinandus etc.

Reuerende Deuote fidelis et syncere dilecte, Mittimus impresentiarum Egregium Tranquillum Andronicum in certis rebus ad Cesarem Turcarum, Committentes proinde Deuotioni tuę, vti dictum Andronicum, quo tuto et secure per istas partes ad confinia ipsa transire possit, quibus opus erit conductoribus equitibusque associari curet, Nostram in eo omnimodam executura voluntatem, Datum Gandaui 18 Martij 1540

XXXVII.

Schreiben Desselben an Tranquillus Andronicus.

Gent, 23. März 1540.

Aus dem Concepte Adam Carl's im k. k. geh. Haus- Hof- und Staats-Archive. Überschrift: Tranquillo Andronico.

Ferdinandus etc.

Egregie fidelis dilecte, Ex annexis literarum nostrarum exemplis videbis quid ad Turcarum Cesarem illiusque Sanciachos Bosnensem et Belgradensem scribamus, Quare fidelitati tuę firmiter iniungimus et precipimus vt inter alia negotia tibi à nobis commissa etiam hoc apud dictum Cesarem et Sanciachos illos si ita itineris tui ratio tulerit diligenter agas tractesque vt à Turcho ipso bonum et optatum responsum atque adeo noua Mandata ad prememoratos Sanciachos pro firmiter custodiendis indutijs quibus potes melioribus modis extorqueas, Nostram expressam in eo executurus voluntatem, Datum Gandaui 23 Martij 1540

XXXVIII.

Beglaubigungsschreiben König Ferdinands I. für Tranquillus Andronicus an Chosrew Beg, Sandschakbeg von Bosna.

Gent, (23. März 1540).

Aus dem Concepte Adam Carl's im k. k. geh. Haus- Hof- und Staats-Archive.

Ferdinandus etc.

Magnifice et Præstans Vir syncere dilecte, Reddite sunt nobis literæ vestrę per Magnificum Hieronymum à Lasco, Palatinum Syradiensem Consiliarium et Oratorem nostrum, quæ nobis perquam gratę et iucundæ fuerunt, Declarastis enim in ijs singularem affectum animique propensionem, quam erga nos resque nostras geritis, Quapropter studium illud vestrum et offitia operamque tàm diligenter à vobis in commodum et benefitium nostrum impensam clementer suscipimus, eoque nomine vobis gratias agimus non solum de ista gratificandi nobis voluntate vestra, quam nobis dictus Orator noster vberius exposuit, verum etiam propter consilium quod nobis dedistis, quod quidem probamus atque adeo sequi volumus, Nam primo quoque tempore eundem Oratorem nostrum Hieronymum à Lasko ad Serenissimum et Potentissimum Cesarem Turcarum Dominum vestrum remittere statuimus, Vos interim hortantes maiori quo possumus studio vti iuxta oblationem vestram negotia resque nostras ad Magnitudinem Cęsaris Domini vestri bene commendatas adiutas promotasque habere velitis, ita vt voti nostri compotes reddi possimus, Id quod singulari gratia liberalitateque erga vos nos recognituros pollicemur, de quo certi esse debetis, quoniam quicquid diligentie atque studij rebus nostris apud Dominum vestrum iuuandis impenderitis, id egregie pro regia Munificentia nostra remunerabimur et vos semper gratiose complectemur, quippe qui iamnunc ex relatione Oratoris nostri magnam fidutiam in vobis collocare cepimus, quam speramus vos vestris offitijs sic aucturos esse vt indies maiorem habeamus occasionem vobis gratum animum nostrum ostendendi, prout hec et alia à Secretario nostro Tranquillo Andronico presentium ostensore coram latius intelligetis, cui plenam et indubitatam fidem nomine nostro adhibere velitis, Datum in Ciuitate Gandauo

XXXIX.

Beglaubigungsschreiben Desselben für Denselben an Jahjapaschafade Mohammed Beg, Sandschakbeg von Semendra.

Gent, (23. März 1540).

Aus dem Concepte Adam Carl's im k. k. geh. Haus- Hof- und Staats-Archive.

Ferdinandus etc.

Magnifice et Præstans Vir, syncere nobis dilecte, Salutem, Commisimus Egregio fideli nobis dilecto Tranquillo Andronico Secretario nostro nonnulla vobis nomine no-

stro exponenda, sicuti ab eo coram intelligetis, Hortantes vos singulari studio, vt ei in ijs, quc vobis ex verbis nostris referet, plenam et indubitatam fidem adhibere, vosque superinde ita gerere et exhibere velitis, prout in vos plane confidimus, et erga vos omni gratia liberalitateque recognoscemus, Datum in Ciuitate Gandauo

XL.

Schreiben Desselben an Alexius Thurzó.

Gent, 31. März 1540.

Aus dem Concepte Adam Carl's im k. k. geh. Haus- Hof- und Staats-Archive. Überschrift: Turzoni.

Ferdinandus etc.

Spectabilis et Magnifice fidelis dilecte, Redditę sunt nobis rursus binę literę tuę de nona presentis ad nos date, ex quibus inter alia facile perspeximus te vere prudenterque consyderare, quantum in discrimen exitiumque Ioannis ipsius suorumque malis artibus regnum istud nostrum Hungarię sit casurum, nisi in tempore prouiderimus, Fuerunt itaque istiusmodi cogitationes admonitionesque tuę de ijs malis quę euentura times, nobis non solum gratę, verum etiam probabiles visę et adeo clementi à nobis animo susceptę, vt te in eadem scribendi ad nos sedulitate perseuerare omnino velimus, presertim qui non ignores nostra referre plurimum, ut quę conentur machinentur tractentue Ioannes simul et Turcha, ex omni parte resciamus, Quare quod facis, in ijs quoquo modo explorandis diligentiam studiumque tuum solitum adhibeto, et nos continue creberrimeque de ijs, quę sic indaganda curaueris, quęque alioquin nostra interesse scire existimaueris, certiores facito, Ceterum quod ad offitium curamque nostram de tuendo conseruandoque regno illo nostro attinet, per superiores literas nostras demonstrauimus tibi nos in ea re omnes cogitationes nostras consumere, nihilque adeo prius habere, quam vt collabentes perturbatasque dicti regni nostri rationes in tranquillum quietumque statum reducamus, nostrosque istos fideles subditos oportunis quesitis adhibitisque remedijs à presentibus calamitatibus eximamus, cuius quidem rei causa nos potissimum huc profectos fuisse, prorsus tibi persuasum esse debet, Nam vt nihil pretermittimus quod ad stabiliendum regnicolis istis nostris ocium, comparandamque salutem incolumitatemque facere posse videmus, ita nobis cure quoque non mediocri est consilia actionesque nostras eo destinare dirigereque, vt quantum per alia etiam negotia quibus simul cum Cesarea Maiestate distinemur licebit, quantocius nos hinc rebus eiusdem Cesaree Maiestatis consilio opeque salubriter constitutis absoluere et ad regna nostra propius reuerti possimus,

De Iuditiorum vero celebratione, displicet profecto nobis impedimenta illa ita obiecta fuisse, quominus processum sit hactenus in ijs, quemadmodum oportuit, sed speramus iamdudum renouatis missisque Mandatis nostris eorum initium factum, neque fore quidquam, cur diutius Iuditia illa extrahantur, quorum celebratione executioneque

nihil magis hoc tempore in tantis nimirum nostrorum subditorum iniurijs et ditionis nostre impetitionibus necessarium esse optime te quidem animaduertere videmus,

De Inducijs cum Turcha susceptis, ex quo cognouimus nonnullas incursiones predasque à Plagiarijs quibusdam ipsius Turcę per Regnum nostrum Sclauonię factas esse, illico tum ad Turcam tum ad Sanciachos suos Bosnensem et Belgradensem literas ea de re expediendas curauimus, missisque illis ad Serenissimam Reginam Conthoralem nostram Charissimam certa ei mandata, quid scilicet pro auertendis istiusmodi inopinatis incursionibus fieri velimus, dedimus,

Indignas Balthasaris Bamffy postulationes de rationibus stipendij sui permoleste vt debemus ferimus, Quocirca ei serio per literas nostras mandauimus, vt ab istiusmodi importunitatibus sese abstineat, nulloque modo Camerę nostrę Consiliarios ea verborum improbitate siue conuitiorum acerbitate offendere presumat, in quantum gratiam nostram charam habeat, quin potius eo quod sibi iuxta conductum ordinationemque nostram numeratum est contentus maneat, prout merito contentus esse debet, Nam quas pecunias pro Mensa sibi soluendas petit, cum domi sedens in seruitijs nostris personaliter haud occupatus fuerit, non videmus causam, quare illi eo nomine pecunia vlla persoluenda sit

Porrò intelligentes ex dictorum Camerę istius nostrę Consiliariorum literis pecunias ex dicis colligendas ne in tertia quidem parte administratas adhuc esse, Tibi firmiter iniungimus, vt pro offitio tuo per omnia oportuna remedia illos qui nondum administrarunt, ad soluendas dicas illas cogas et compellas sicuti dictis Commissarijs nostris iniunximus, vti tuo in hoc vtantur consilio, eorumque nomina qui dicas administrare recusant vel per se retinent, nobis perscribant, quo quid superinde deliberandum agendumque nobis sit, mature statuere possimus, Et hęc quidem sunt quę ad literas tuas obiter respondenda putauimus, Datum Gandaui vltima Martij 1540

XLI.

Pass für Hieronymus Laski.

Wien, 1. April 1540.

Aus dem Concepte im k. k. geh. Haus- Hof- und Staats-Archive. Überschrift: Literæ Passus pro Hieronymo à Lasko. *Anstatt des mit Cursivlettern gedruckten* istiusmodi *hatte früher* et legationem sibi iniunctam *gestanden.*

Anna etc. Fidelibus nobis dilectis vniuersis et singulis Prelatis Dominis Baronibus Militibus Clientibus Nobilibus Presidibus Capitaneis Locumtenentibus et Potestatibus Castellanis Comitibus ViceComitibus Iuratis Consulibus Magistris Ciuium et quorumuis Locorum et Communitatum Rectoribus ac Passuum et Portuum quorumcunque Custodibus cęterisque Officialibus et Personis quibuscunque per Regna et Dominia nostra ac alias vbilibet constitutis Salutem gratiam Regiam et omne bonum. Quoniam Spectabilis et Magnificus fidelis nobis dilectus Hieronymus à Lasko Palatinus Syradiensis Serenissimi Principis Domini et Conthoralis nostri Dilectissimi Consiliarius in certis negotijs et

rebus pręfatum Serenissimum Dominum et Conthoralem nostrum ac nos concernentibus per supradicta Regna et Dominia nostra proficiscitur, Nosque eidem quo melius dicta negotia perficere possit, tutum vbique et securum iter obuenire velimus et cupiamus, Vos itaque pręfatos omnes et quemlibet vestrum harum serie gratiose requirimus, quatenus eundem Hieronymum à Lasko vna cum Comitatu suo Equisque et Sarcinis ac rebus omnibus sibi ad iter *istiusmodi* conficiendum necessarijs, per omnia et singula Dominia, Districtus Iurisdictionesque nostras et vestras seu alia loca quęcunque tàm terra quàm flumine ad quę ipsum declinare contigerit libere expedite et absque aliquo impedimento seu molestatione non solum vltro citroque ire transire stare morari sinatis et permittatis, sed et omni fauore ope consilio ac assistentia quo eo melius et commodius ea quę sibi à Serenissimo Principe Domino et Conthorale nostro ac nobis commissa sunt exequi possit, fauere opitulari adesse et assistere, rebusque omnibus ad accellerationem itineris sui facientibus pro iusto et competenti pretio prouidere et prouideri curare velitis et debeatis, secus minime facturi pręsentibus perlectis Exhibenti restituendis. Datum Viennę die prima Aprilis Anno 1540

XLII.

Schreiben der Königinn Anna an Hieronymus Laski.

Wien, 4. April 1540.

Aus dem Concepte im k. k. geh. Haus- Hof- und Staats-Archive. Überschrift: Hieronymo Lasko. *Beantwortet unter Nr. XLV.*

Anna etc.

Spectabilis et Magnifice fidelis dilecte, Rursus ad nos certorum hominum literis perlatum est tantum abesse, ut Turcę Induciarum respectum ullum habeant, ut etiam sub his Inducijs Regnum istud Sclauonię acerbius crudeliusque depopulentur, omneque genus hostilitatis assiduis excursionibus depredationibusque exerceant, non secus ac si ne mentio quidem ulla Induciarum esset facta, quoniam autem tu ea de re cum Bassis agendi tractandique à nobis mandatum habes, volumus teque gratiose requirimus ut eas querelas et lamentationes subditorum nostrorum eisdem diligenter inculces urgeasque illos quibus scis et potes rationibus ut non modo aduersus Comites Zrinienses sed et reliquos subditos nostros quoscunque isthic in confinijs existentes nihil hostile agant suosque omnes tam pedites quam equites non in quatuor sed in sex menses integros prorsus contineant, ni enim id fiat certe causa erit cur nos defensioni istarum partium alia ratione incumbamus Turcasque subinde igne ferroque populabundos et grassantes arceamus, curabis autem superinde expressam relationem seu assecurationem potius elicere, qua freti miseri regnicolę nostri tuti esse possint, sicut non dubitamus te pro virili tua parte quo id obtineas et consequaris, nihil operę pretermissurum, Cæterum memineris ne quid pecuniarum quę tibi in eos vsus quos scis deputatę a nobis sunt prius eroges aut expendas quam certitudinem firmam habueris Turcas sub his Inducijs sex

mensium se et a Comitibus Zriny et a reliquis quibuslibet subditis nostris ex omni parte temperaturos et ab omni vi predationeque uel palam uel per insidias exercenda penitus cessaturos, ne videlicet sumptus illi frustra fiant, et ne labores tui in cassum cessisse videantur, verum ante omnia diligenti deliberatione perpendes postquam iam certum et persuasum est omnibus Turcas expeditionem generalem nunquam solere nec posse facere antequam graminibus pascua virescant pabulumque equis subministrent si absque sumptibus pro tua rerum agendarum dexteritate et solertia res confici possint, Nostram in eo benegratam exequuturus voluntatem, gratia nostra reginali erga te quandoque recognoscendam, Datum Viennę die 4 Aprillis Anno 40

XLIII.

Schreiben der Königinn Anna an Franz von Batthyán.

Wien, 4. April 1540.

Aus dem Concepte im k. k. geh. Haus- Hof- und Staats-Archive. Überschrift: Francisco Bathyany.

Anna etc.

Magnifice fidelis dilecte, Allatę sunt nobis literę tuę quas die vltima Marcij ad nos dedisti cognouimusque ex ijs prolixe qua sæuitia Turci sub his indúcijs grassantur quęque nouissime ab illis in confinijs Regni nostri Sclauonię hostiliter patrata sunt, Quoniam autem ea ipsa quoque Capitaneus Generalis Magnificus fidelis nobis dilectus Ioannes Vngnad Baro in Sunegg nobis hisce diebus significanda curauit, iam ordinem dedimus uti non modo plagiariorum sed et equitum leuis armaturę certus numerus conscriberetur, qui in confinijs hinc inde positi id genus irruptionibus obsisterent, et fines nostros tuerentur et defenderent, Expediuimusque etiam ea de causa Spectabilem et Magnificum fidelem nobis dilectum Hieronymum Lasky Palatinum Syradiensem à Serenissimo Principe Domino et Conthorale nostro Dilectissimo paulo ante reuersum rursus ad Bassas Mechmetbeeg et Hwzrembeeg, quo nimirum eos ad seruandas istiusmodi inducias instantius cohortaretur, daretque operam quo in posterum id genus cędes et rapinę omnesque violentę actiones cessarent et desinerent, Quod si uero nec sic quidem quicquam profici possit, tunc in eum euentum maiorem plagiariorum numerum pro presidio confinium conduci iussimus, et si opus erit non patiemur etiam numerosiores copias subinde contrahere, quicquid enim ad fidelium Regnicolarum Regnique istius nostri Sclauonię tuitionem conseruationemque pertinebit, id nobis magnę semper curę erit, neque committemus, ut hac in parte usquam officium nostrum desyderetur, id quod tibi inpresentiarum ad literas tuas clementer respondendum duximus, Datum Viennę die 4 Aprillis 1540

Schedula

Quod scribis te nuper literas ad nos misisse, neque tibi relationem factam esse, scire te uolumus quod nullę nobis abs te redditę sunt, et si redditę fuissent haudquaquam pretermisissemus tibi ad illas respondere.

XLIV.

Schreiben Derselben an Alexius Thurzó.

Wien, 6. April 1540.

Aus dem Concepte im k. k. geh. Haus-Archive. Überschrift: Thurzoni. *Beantwortet unter Nr. XLVI.*

Anna etc.

Spectabilis et Magnifice fidelis dilecte, Redditę sunt nobis literę tuę quibus articulatim et quidem diffuse binis literis nostris respondisti, vbi solitam omnino in omnibus diligentiam tuam et perspicimus et probamus,

Ac primum quod ad excursiones Turcarum in Regnum nostrum Sclauonię attinet, Scire te volumus etsi non pretermiserimus pro tuitione finium nostrorum certum plagiariorum et equitum leuis armaturę numerum per Capitaneum Generalem Magnificum fidelem nobis dilectum Ioannem Vngnad Baronem in Sonegg conducendum et ad ea potissimum loca vbi plus periculi est collocandum curare, Nos tamen nihilominus etiam Spectabilem et Magnificum fidelem nobis dilectum Hieronymum à Lasko Palatinum Syradiensem his proximis diebus à Serenissimo Principe Domino et Conthorale nostro Dilectissimo reuersum ad Bassas seu Sansachos Bosnę et Nandoralbę rursus expediuisse, quo nimirum illos non modo de istiusmodi iniurijs rapinis et depopulationibus admoneret, proque obseruandis inducijs et sopiendo in primis bello quod in Comites Zriny moturi audiuntur accuratissime instaret, sed et ijs nominibus certam assecurationem eliceret, quę si impetrari non posset iam ordinem dedimus ut in eum euentum plagiarij nostri iusta accessione augeantur, ita tamen ne ullam induciarum rumpendarum significationem aut occasionem prebeant sed duntaxat irruentes hostes citra induciarum lęsionem retrudant et arceant,

Vbi autem ostendis habere te quosdam exploratores in confinijs è quorum numero potiorem qui ad ea loca vbi Turcarum Cæsar personaliter ageret penetrare per te iussus fuit ad hæc festa pascę rediturum sperabas, id quidem certe benignam in partem abs te accipimus, teque gratiose inhortamur, uti id genus subornandis exploratoribus sumptibus ne parcas, eos enim sicut ex prioribus literis nostris cognouisti tibi perbenigne refundi curabimus, neque patiemur eam fidei officijque partem cum detrimento et iactura tua coniunctam esse,

Cæterum non sine animi nostri molestia intelleximus motus quosdam in Transsyluania subortos, adeo ut ad tributum Turcę pendendum animum adijcere videantur, quod ut ne fiat uel per te uel per amicos omnem dabis operam curabisque ne omnes in ea sententia persistant, vbi enim pręfatus Serenissimus Dominus et Conthoralis noster redierit, nullum dubium est quin alia rerum conditio alia facies sit futura,

Porro de Buda munienda atque presidio firmanda satis apparet te prudenter admonuisse, sed nos censemus non inconsultum fore si tu per te priuatim non literis quę suspitionem fortassis aliquam gignere uel ad Turcas in exacerbationem odij in nos transmitti et ostentari possint, sed misso fido homine et ad res agendas idoneo aut Ioannem

ipsum aut Consiliarios eiusdem solerter horteris, quo in tanto rerum discrimine et extremo quasi imminente periculo tuendæ eius propugnandęque et necessarijs rebus victualibusque instruendę tempestiuam curam gerant, ea enim amissa et in hostium potestatem redacta, ipsos in toto Regno certam et diuturnam sedem habere non posse, Quod si itaque germanorum militum qui Budam presidio firment sine quibus presidium ullum firmum esse non potest opera vti velint non dubitare te quin Serenissimus Dominus et Conthoralis noster quo illos milites ipsi facilius conducere possint eos adiutos sit habiturus, Vbi uero ad sumptus istiusmodi faciendos Ioannes et eius Consiliarij induci non possent, tum Ioannis consensum extorquendum curabis ut facta sufficienti assecuratione ac tali quidem quę ante biennium prestari debebat promittat prefato Serenissimo Domino et Conthorali nostro quo ei liberum sit et integrum suo ære conductos milites in dictam Ciuitatem Budensem pro presidio collocare ita tamen ut idem Rex Ioannes machinas seu ingenia bellica pulueres tormentarios commeatus et victualia suppeditet, et hæc quidem omnia ea cautione per te agenda sunt, tanquam ne verbum quidem hac de re tecum communicassemus, quemadmodum te pro tua solertia et prudentia facturum non dubitamus, quicquid autem sic egeris impetrauerisque fac nos deinde quamprimum certiores facias, Nostram in eo benegratam exequuturus voluntatem, Datum Viennę die 6 Aprillis Anno 40

XLV.

Schreiben Laski's an die Königinn Anna.

Agram, 10. April 1540.

Aus dem eigenhändigen Originale im k. k. geh. Haus- Hof- und Staats-Archive. Antwort auf Nr. XLII.

Sacre et Serenissime Reginali Maiestati Romanorum Hungarie Boemie etc. etc. Domine Domineque mee clementissime

Das Siegel wie bei Nr. VIII.

Sacra et Serenissima Reginalis Maiestas et Domina Domina mea clementissima

Seruitiorum meorum humillimam commendationem, reddite sunt mihi littere quum iter agerem, hinc per duo miliaria, ex quibus accepi uestre Maiestatis Serenissime commissionem, cui etiam reuerenter per magnam obedienciam et studium parebo, iamque fuissem ditionem Turcarum ingressus, nisi per integros tres dies Pethouie fuissem subsistere coactus. et hoc propter aliqua pocula, que offerre illis duobus Sanzachis deberem, ubi Magnificus Dominus Wngnad faciebat magnam difficultatem in dandis eiuscemodi poculis, quoniam dicebat nullam se habuisse a uestra Maiestate commissionem, ut nunc mihi deberet preter ducentos Coronatos quidpiam aliud dare, id quod longe aliter quam ego cum Magnifico Domino Leonardo Barone a Fels constitueram successit, cui ego aperte dixeram nihil me ibi sine muneribus obtenturum, grauiter itaque Dominus Vngnad tres cuppas seu pocula dedit, et quadraginta duccatos ut hic unam aliam cuppam

emerem, quam tamen hic inuenire aut emere non potui, ego etiam in hunc usum a Magnifico Domino amico meo Thoma Nadasdi unum pulchrum poculum acceperam. et sic cum istis quattuor pocculis proficiscar et per omnes meas uires enitar ea omnia procurare, que mihi sunt per uestram Maiestatem imposita, neque etiam ita sum stupidus futurus, ut uelim facile peccuniam uestre Maiestatis expendere, nisi si aliud nullum consilium uel remedium esset, Et cum his me uestre Maiestatis Serenissime gracie et benignitati supplex commendo. Zagrabie . 10. die Aprilis. Anno domini 1540

Minimus Seruitor

Hieronymus de Lasko etc.
manu sua

Post scriptas uenit huc hodie. quidam Ioannes Horwath. qui in castro Domini Ludouici Pewkri Krystalocz militabat. et per Turcas captus erat. uir boni nominis et laudatus ab omnibus. is a Turcis exemptus ante festa Paschadis redijt. qui cum intellexisset meum in hanc ciuitatem aduentum, uenit ad me precatum ut sibi aliqua peccunia subuenirem. pro taxa liberationis sue, et dixit mihi quomodo tercio post meum ex Turcia egressum die accurrerat ab Imperatore Turcharum postha. usque ad castrum Posga, ut me assequutum reduxisset iterum ad Turcam, que res quum mihi incredibilis uideretur, adiecit idem Ioannes Horwath et dixit. apud Dominum Episcopum Zagrabiensem esse etiam quendam bonum uirum. qui nouiter a Turcis eliberatus existat. qui me de hac re melius esset informaturus, quare decreui cum Domino Episcopo conuenire, iamque illi scripsi, ut ut haberet secum dictum hominem, quoniam uolo intelligere, neque pro paruo reputo hoc nouum, si quidem timeo ne de uita mea conclusum sit aliquid. id quod uestre Maiestati Serenissime breui perscribam quum primum intellexero

H. Laskj

XLVI.

Schreiben des Alexius Thurzó an Dieselbe.

Schintau, 10. April 1540.

Aus dem von Secretärshand geschriebenen und von Thurzó unterzeichneten Originale im k. k. geh. Haus-Archive. Die Nachschrift ist auf einem besonderen Blatte. Antwort auf Nr. XLIV.

Sacra Maiestas Reginalis Domina graciosissima,

Premissa fidelium seruiciorum meorum perpetua commendacione, Accepi binas Maiestatis vestre literas de sexta huius mensis datas, ex quibus cognoui, datam esse Magnifico domino Ioanni Wngnod, Generali Capitaneo, negocium, vt certum equitum et plagiariorum numerum conscriberet, pro defensione Sclauonie, et repellendis grassatoribus, Non possum non vehementer probare graciosam hanc Maiestatis vestrę prouisionem, et presertim quod expediuit Magnificum dominum Hieronymum de Lasko, palatinum Syradiensem, qui Bosne et Belgradi Sansarchos hortaretur ad seruandas presentes inducias, ab-

stinendumque à Bello quod Comitibus de Zrinio intentabatur, Pernecessarium equidem videtur, hoc maxime pacto cum Turca agendum, dum adhuc spes aliqua est futurarum induciarum cum illo, qui quanquam apparatum ingentem facere dicatur, nemo tamen hucusque pro comperto asseuerare potuit, in quas potissimum partes sit declinaturus, Expectabam illum exploratorem de quo et prius ad Maiestatem vestram scripsi, Receperat licet ille ad festa preterita se rediturum, nondum tamen redijt, certis forsitan impedimentis et difficultatibus (vt plerumque solet) prepeditus, Nihilominus hodie redijt ad me quidam alius ex confinijs, Is certissima affirmat ea, quę prius ex alijs didiceram, quod videlicet circa Belgradum et vicina illi loca naues, et pontibus instruendis necessaria sedulo parentur, Mehmethbegum Belgradi esse dicit, eius vero filium ad proximas Sclauonie partes vexandas destinatum in Gara fuisse, loco: qui a castro Walpo duobus duntaxat milliaribus distaret, Eundem loca quedam lustrasse, vbi aut municiones erigeret, aut vt illinc aliquibus alijs castris intercipiendis intenderet, Confirmat eciam idem famam: quę de Bello Zriniensibus inferendo fuerat allata, et in hoc prefectum Boznensem se totis viribus instruere, asserens prefectum illum: pro sua opinione, mouere eciam hucusque potuisse aut de facto mouisse, Sed cum eo iam missus sit dominus Hieronymus de Lasko, fieri existimo pocius, vt ille a proposito destiterit, Quod si tamen (vt solent esse prefracti Turcarum mores) nullas illi inducias admittant, nec temperaturi videantur, quominus Castra et Bona Zriniorum aggrediantur, magna est hic in vtramque partem difficultas, nam si obsideantur Zrinij, deserere subditos et fideles, inque ipsis hostium faucibus relinquere, quantum ad aliorum exemplum faciat, Maiestas vestra poterit considerare, vicissim si laboranti et obsesso auxilium feratur in hoc rerum statu, quorsum sit Turca hanc suppeciarum lacionem interpretaturus, plane superiora tempora ostendunt, in quibus cum non solum inducię: sed pax propemodum perpetua inter Maiestatem Regiam et Turcarum Cesarem firmata fuerat, et promulgata, omniumque mentes ad bonam et amplissimam concordiam spectarent, vnius Francisci Kapolnay gesta, tantum irritare Turcam potuerunt, vt publicatam per orbem pacem rescindere, armaque contra mouere non dubitaret, Hec inquam res gesta monet, vt cum Turca caucius agendum quilibet existimet, nam si apud Turcam certum fixumque fuerit, Bellum contra Maiestatis Regie domini mei clementissimi diciones mouere, nulle inducię, nullum iusiurandum tantum erit, vt illum ab instituto auertat, Inter hec igitur duo ambigua ego rem omnem Maiestatis vestrę prudentissimo consilio submittendam decreui, De eo vero motu qui in transsyluania dicebatur concitatus, fui iam antea sollicitus, egique apud quosdam primores quos et ipse pacis et concordie studiosos noueram, et per literas et per nuncios, nunc tamen intelligo, acerbitate illius contribucionis, quam Ioannes postulabat, et qua se Turcam placaturum existimabat, commotos prouinciales, vt commodius ea exactione se liberarent, sparsisse verius quam ex animo sensisse vt ea contribucione ad arbitrium suum immunitatem et defensionem a Turca mercarentur pocius quam a Ioanne, Expecto si quid circa exitum huius motus ab illis habere potero,

Eodem contextu et de Budensis Castri municione et conseruacione egi, propositis periculis que ex illo amisso possent contingere, si quo modo fieret, vt Ioannis mentem

cercius cognoscere liceret, vix enim adducor vt credam Ioannem insumpturum pro illius arcis conseruacione, quod ad extremas necessitates videtur corrasisse, Expecto igitur rescriptum illorum apud quos rem hanc sollicitare cępi, Tentaturus deinde et illud quod Maiestas vestra graciose admonet, nimirum vt si Ioannes videatur id non curaturus, admoneam illos de Regie Maiestatis prouisione sub ea assecuracione, que in hoc et antea fieri debebat,

In expediendis vero gentibus ad recuperacionem pertinenciarum Castri Zarwaskew: de qua re Maiestas Regia dominus meus clementissimus ad me scribit, puto supersedendum, quoad cerciora de conatibus Ioannis argumenta elucescant, vt ille pocius ruptarum induciarum faciat exordium quam Regia Maiestas, licet nunc pacandę transyluanie causa videatur copias contraxisse, et tamen non desint qui dicant illum oppugnando Castro Mwnkatsch vel Hwzth velle intendere, Quod si vero placeat, nondum perfecte cognitis rebus, conscribere et expedire milites, contra illum aut pro defensione dictorum Castrorum, nullo modo ex hijs locis potest subito conscribi tantus numerus, qui illius viribus par sit, habet enim ille collecta circa se ad sex millia militum

Quod vero ad collectionem oblati subsidij attinet, nihil laboris et diligencie est a me pretermissum, nec pretermittetur eciam, vt norunt Camerę prefectus et consiliarij, Non desunt tamen qui nullis requisicionibus flecti possunt, contra quos in hac absencia Regie Maiestatis violencia aliqua vti visum non est, vti eciam ad Maiestatem Regiam scripsi, ne deterius aliquid sequeretur, erit tamen integrum ipsi Maiestati Regię, post felicem suum reditum, hijs remedia opportuna adhibere, Postulat autem Maiestas vestra transmitti ad se descripcionem awlsę dicionis per Ioannem et suos sub hijs inducijs, Sciat Maiestas vestra hanc descripcionem me non habere, quę a Camerarijs petenda est, illi enim cum administracionem prouentuum curent, obseruare ista soliti sunt, qui eciam in hijs dare solent informacionem Causarum Regiarum directoribus: qui iam aliquocies ad commissariorum iudicia sunt expediti, Ipsi inquam Camerarij magna ex parte ista norunt, nam omnia ne ipsis quidem constare puto: propterea quod bona pars subditorum, cum nullam sentiret defensionem, tacite ad vim inferentes aduersarios concessit, et in hunc diem tacet, cum sepius antea supplicans defensionem orasset, Ceterum scribit Maiestas vestra, probasse Sacratissimam Maiestatem Regiam quod causa Francisci Nyary et Balthasaris Banffy dilata sit, et modo quoque differri placere, Sciat Maiestas vestra id de iure fieri non posse cum leges huius regni nullo modo id paciantur, et Maiestas Regia obseruandis legibus et defendendis obstricta sit, et alioquin salua existimacione, iudices non possunt iuris et iusticie administracionem cum delectu personarum facere, quam omnibus et singulis debent, hij vero duo presentes cum sint, nec postulare audent, vt immunes a iudicijs habeantur, sed seruari tantum preteriti temporis prorogacionem in causis quibusdam cuperent, quam ne tum quidem de iure poterant impetrare, licet in ea parte res est per me et iudices ad reditum Regie Maiestatis reiecta, vnde isti duo non videntur id postulasse, vt nemo illos in ius trahere possit, Quod si tamen ea sit Maiestatis vestrę sentencia, vt supersedeatur, oportet me vniuersas simul omnium causas differre, ne arguar ex fauore iudicia hijs administrare, illis denegare, Quanquam ita com-

muni consilio decretum fuerat vt celebrandis iudicijs dies statim post festum Georgij publicaretur, ego tamen ab hac publicacione abstinebo, neque quicquam aggrediar sine Maiestatis vestrę voluntate, verumtamen sciat Maiestas vestra pro certo futurum, vt nec id quod restat exoluendum, nec eciam quod pro festo beati Georgij oblatum est subsidium contribuetur, iudicijs denegatis, Me et seruicia mea fidelia cum hijs Maiestati vestre recommendo, Ex Sempthe 10 die Aprilis 1540,

humilis Seruitor
Thurzo

Post scripta, Venerunt ad me Nuncij aliquot Comitatuum vicinorum qui non solum simplicem aliquam difficultatem ostendunt in conferendo subsidio quod ad festum beati Georgij fuerat oblatum, verum plane negant se contributuros si iuris administracio non fiat, Itaque dignetur Maiestas me de sua voluntate et sentencia reddere cerciorem an plane sibi videatur, vt causę Nyary et Banffy reijciantur in alia tempora et non cognoscantur, Nam cum isti sint presentes nec in expedicionibus circa confinia nec in legacionibus extra Regnum occupentur, quę solę sunt causę propter quas differri causarum cognicio solet, prohibere aliquos qui agere contra illos vellent, de iure non possumus, Attamen responsum Maiestatis vestrę expecto, vt sciam vel publicare iudicia vel silencio transmittere, Isti certe duo de futuris causis nihil agunt aut contendunt sed de illius temporis prorogacione, quo ipsi in expedicionem fuerant missi,

XLVII.

Schreiben Laski's an Leonhard Freiherrn von Fels.

Welika, 16. April 1540.

Aus dem eigenhändigen Originale im k. k. geh. Haus- Hof- und Staats-Archive.

Spectabili ac Magnifico Domino Domino Leonardo Baroni a Fels Consiliario et Supremo MagistroCurie Maiestatis Regie Domino amico obseruandissimo

Das Siegel wie bei Nr. VIII.

Spectabilis ac Magnifice Domine Domine amice obseruandissime

Salutem et seruiciorum meorum commendacionem. Ex litteris quas Maiestati Reginali scripsi intelliget uestra Magnificencia omnia. non possum enim pre occupationibus illa uestre Magnificencie repetere. Rogo uelit uestra Magnificencia exequi ut castrum Sossed mihi detur ad manus. quoniam uidet uestra Magnificencia quo pacto seruio Maiestati sue. Nam si mihi non consignabitur hinc ad festum Sancti Georgij omnino omnino prestare illa non potero. que Maiestas Regia exoptat. Commendo me vestre Magnificencie. Ex Velyka .16. Aprilis Anno 1540

Seruitor

Hieronymus de Lasko
manu sua

XLVIII.

Schreiben Desselben an Johann Ungnad, Freiherrn von Sonneck, Landeshauptmann in Steiermark und obersten Feldhauptmann in den niederösterreichischen Landen, Slawonien, Kroatien u. s. w.

Welika, 16. April 1540.

Aus dem von Secretärshand geschriebenen und von Laski eigenhändig unterzeichneten Originale im k. k. geh. Haus- Hof- und Staats-Archive.

Dem wolgebornen Herrn Herrn Hansen Vngnad Freyherrn zu Sonneckh rc. rc. meinem geliebten Herrn vnd bruedern zu handen rc.

Das Siegel wie bei Nr. VIII.

Wolgeborner Herr besonder vertrauter geliebter Herr vnd brueder euch seyn mein gantz guet willig fraintlich dienst in alweg beraidt Ich hab euch gestern for dato so fil ich bisher erfaren mugen aller sachen gelegenhait zugeschrieben wie yer vngezweiflt nun mer vernommen habt, wie aber die sachen ferrer gestalt habt yer auf disem eingelegten zettl welches mir der Trangquillus durch ziffer von gradiskha auß geschickht etwas leuterer zu vernemmen, derhalben will ich euch wie ich zu thain schuldig bin ermandt haben das jhenig zu handln vnd furzůnemmen das zu fordrist der rom:ku:m^t rc. auch den landen zu nutz vnd gueten kommen mag, wie auch solches euer ambt ausweist, an welchem ich aber wol waiss yer bey euer person nichts so euch immer menschlich muglich wiert sein werdet erwinden lassen, yedoch wo yer noch möcht ainicherlay vnkosten ersparen wär nit böß dan so bald mir gott herwider hilft welches als ich hoff in 4 oder 5 tagen geschechen soll will ich euch aller sachen gewissen beschaid aufs eilendist zuschreiben, Yederman widerrädt mir mit dem höchsten ich soll nit zu dem muratweg noch zu den andern turckhen raisen dieweil ich es aber der römischen rc. kunigin vnser aller genedigsten frauen zugesagt will ich zu jme zu ziehen vnd alles das jhenig so menschlich muglich zu handln nit vnderlassen vnd dariñ mein leib noch leben nit ansechen noch desselben verschonen, Ferrer wist das etliche gefangne bey dem Muratweg zu gradiskha sein welche in diser zeit des anstandts gefangen worden welche er aber wider ledig zu geben willig doch das dagegen die gefangen so wier haben auch ledig gelassen werden, er beklagt sich das der anstandt anfenckhlich nit durch jne oder die seynigen sonder durch die vnsern gebrochen vnd jnen von den vnsern fil schadens zugefiegt worden sey,

Die grafen von Serin haben drey meil wegs von hinnen ain gschloss mit namen pewkretz, den selben burggrafen hab ich zu mier hie her erfordert vnd wie das gschloss mit allerlay noturft fursechen sey an jn erkundigt, so zaigt er mir an das er aller profandt nit mehr als 25 metzen prein darinnen hab, auch nit gar zwen zenten pulfers, Dieweil dañ das gar ain fest gschloss ist darin sich auch möchten zwaitausend pferdt erhalten vnd so es der turckh soll gewinnen welches er dan so es mit profandt nit fursechen gar kurtzlich thain mag so ist auf dem selben gschloss das gantz windisch landt bis an die teutsch gränitzen schon

*

verlozn, Derhalben ist an euch mein frayndtlich bith welleth verozdnung thain damit aufs aller eylendist von agram auß ain guete anzal mel auf der sau bis hie her bey tag vnd nacht geschickht, vnd von hinnen will ich ozdnen das es in das selbig gschloss pewkretz gefiert werde, dañ mit pulfer hab ich hie verozdnung than, derhalben yer diser zeit khains herab schickhen dozft, alain mit der prozfant eilt das gschloss zu versechen, dañ den turckhen an disem gschloss all yer furnemmen gelegen vnd so bald das monadt auf ist werden sy es mit grosser macht vnd sonderlich der Mehemet wascha von kriechischen weissenburg aigner person belegern, Ich hab ain aigen botten zu dem Mehemet wascha geschickht vnd jm geschziben das solches gschloss pewkretz nit mer der grafen sonder mein sey, dan ich hab es den grafen abkauft derhalben will ich mich versechen sy werden mir mein erkauft guet nit vberziehen ꝛc. auf solch mein schzeiben ist mir noch nit antwozt wozden, vnd so bald ich mit der gnad gots wider von gradiska herauf khumm will ich in dasselbig gschloss reiten es einnemmen vnd die burggrafen vnd diener in mein glub verstrickhen ꝛc. Das alles hab ich aber dem Mehemet wascha alain zu ainem schein geschziben es helff so fil es mag,

Disen beyligenden turckhischen brief schzeibt euch der Muradtweg, dieweil ich aber besozg yer mócht bey euch die leidt die euch das turckhisch in das latein oder teutsch transferiern khunnen so bald nit haben, derhalben hab ich solchen brief auf das guet vertrauen so ich in euch stell geóffent vnd hie von wozt zu wozten in latein transferiern lassen, das habt yer also alles bey einander zu empfahen, Damit findt yer mich yeder zeit als euern willigen bruedern zu euern diensten beraidt vnd ich befilch euch vnd vns alle in die gnad des allmechtigen gots, Datum zu Vellikha den 16 tag Aprilis im 40 Jar,

Hieronymus de Lasko etc.
manu sua

BRIGHAM YOUNG UNIVERSITY
3 1197 22385 2101